જય જય રઘુવીર સમર્થ કી જય શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ

શ્રી રામનામવંદના

સહ

યજ્ઞનું રહસ્ય

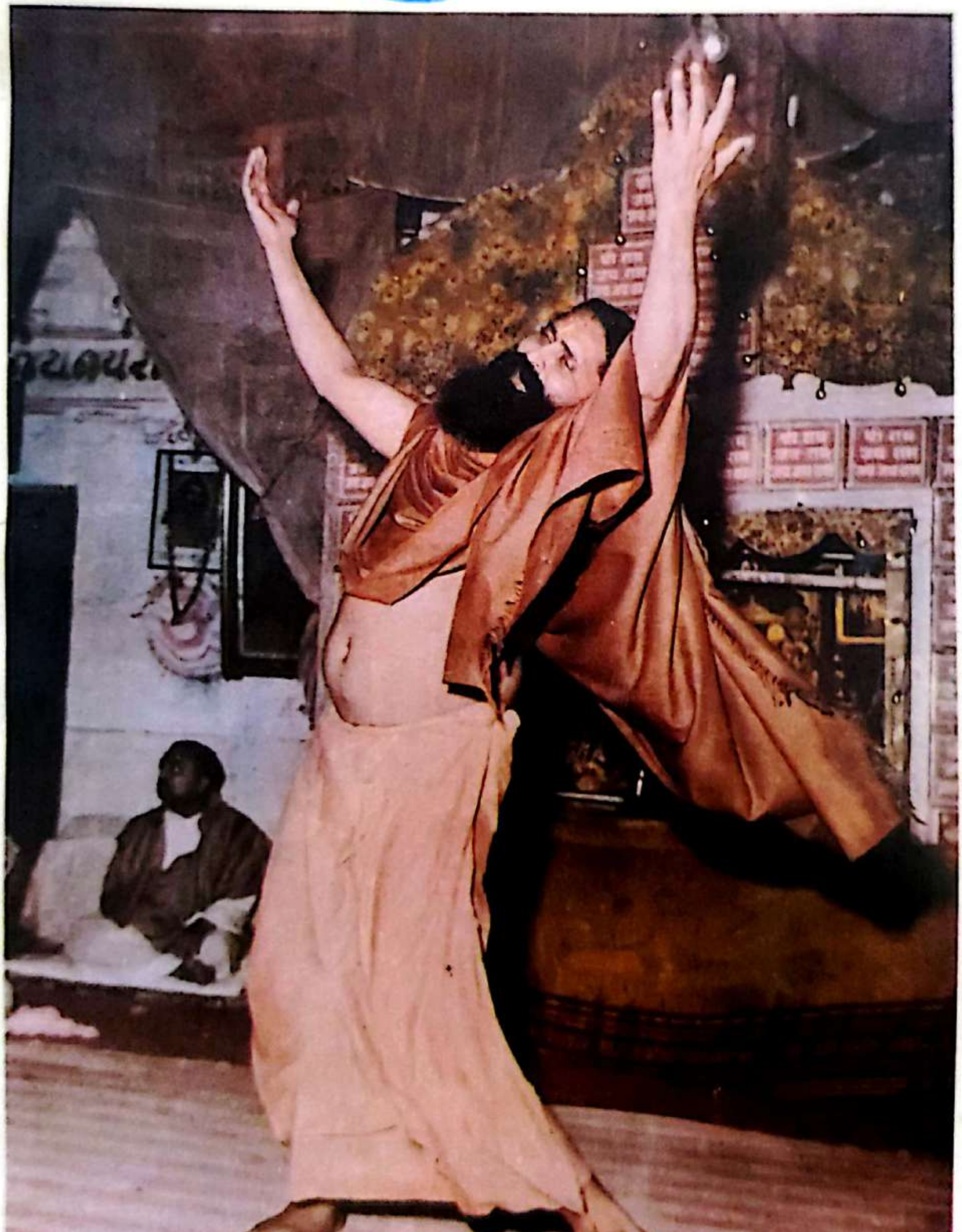

: પ્રણેતા :

પરમ વંદનીય સંતશિરોમણિ શ્રી પ્રેમભિક્ષુજી મહારાજ

શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ

શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ

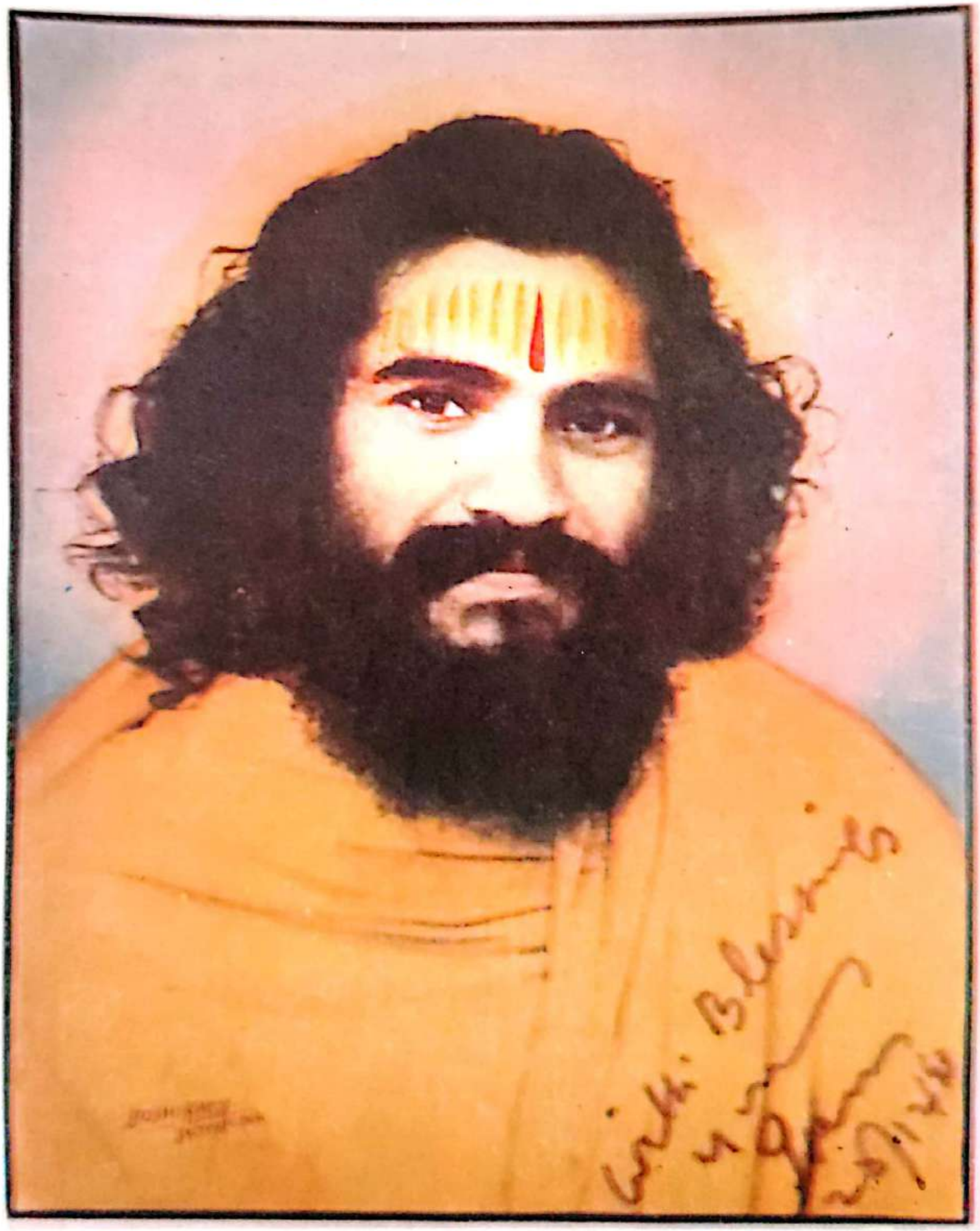

પ્રેમ અવતાર ગુરૂદેવ શ્રી કાશ્મીરીબાબા

अगुन सगुन दुई ब्रह्म सरुपा ।
अकथ अगाधि अनादि अनूपा ।।

શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ

શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ

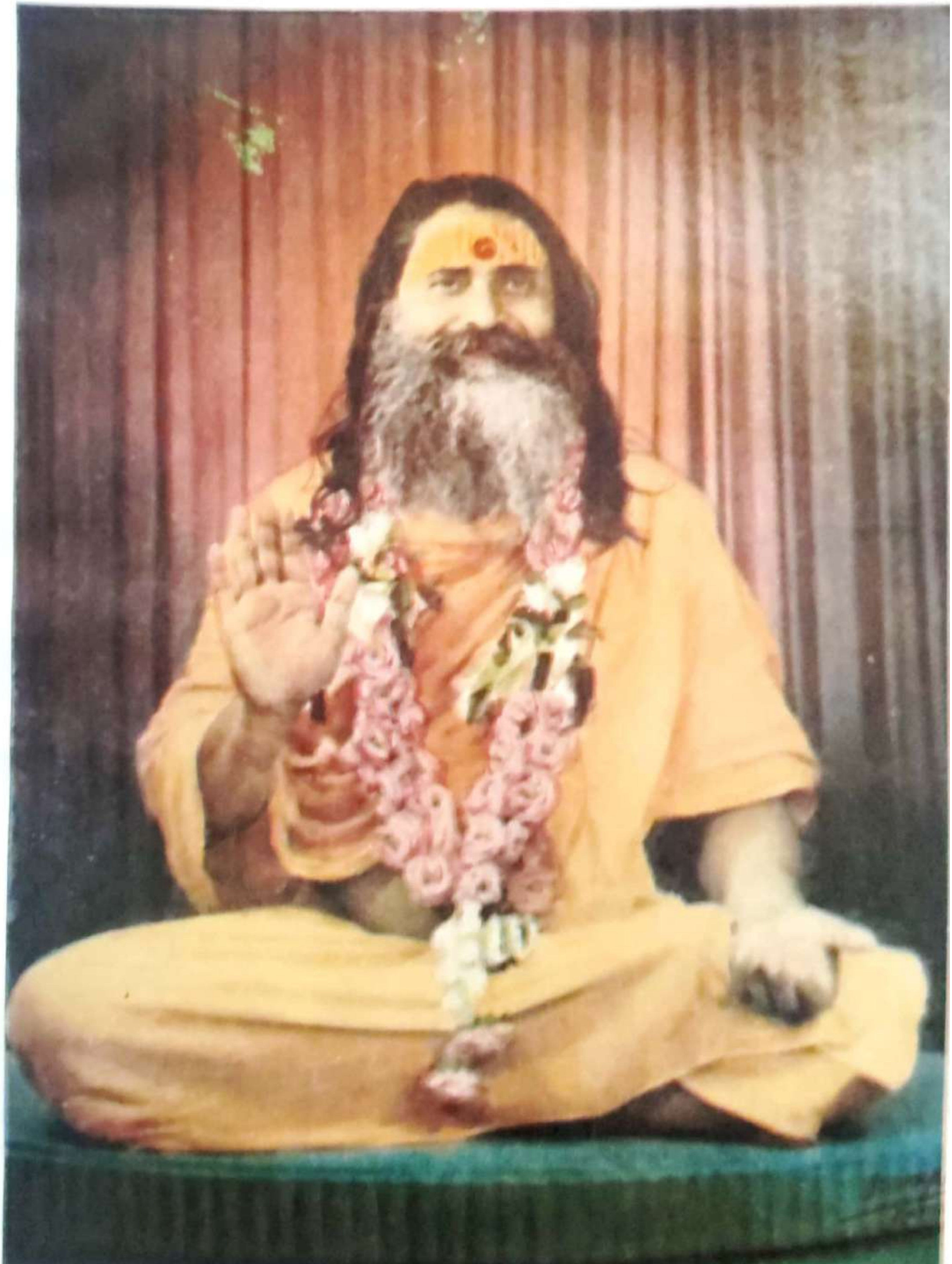

કરુણા અવતાર શ્રી પ્રેમભિક્ષુજી બાબા

सकल कामना हीन जे राम भगति रस लीन ।
नाम सप्रेम पियूष हद तिन्हहुँ किए मन मीन ॥

શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ

શ્રી રામનામ વંદના સહ
યજ્ઞનું રહસ્ય

પ્રણેતા :
પરમવંદનિય નામ નિષ્ઠ સંતવિભૂતિ
શ્રી પ્રેમભિક્ષુજી મહારાજ

પ્રથમ આવૃતિ - ૧૯૫૯
બીજી આવૃતિ - ૧૯૬૨
ત્રીજી આવૃતિ - ૧૯૮૨
ચોથી આવૃતિ - ૧૯૮૬
પાંચમી આવૃતિ - ૧૯૯૪

પાંચમી આવૃતિના પ્રકાશક :
(૧) શ્રી પ્રેમ ભીક્ષુજી મહારાજ પ્રેરિત
શ્રી બાલા હનુમાન સંકિર્તન મંદિર ટ્રસ્ટ
ઠે. તળાવની પાળે,
જામનગર. ફોન : ૬૧૬૬૨
(૨) શ્રી પ્રેમભીક્ષુજી મહારાજ પ્રેરિત
શ્રી હરિનામ સંકીર્તન મંડળ
ગોંધીયા હોસ્પીટલ સામે, કાલાવડ રોડ,
રાજકોટ ફોન : ૪૪૭૨૧

સમર્પણ

પ્રકાશક તરફથી
''રામનામ શું તાળી લાગી સકલ તિરથ તેના તનમાં રે''
એવા
નામ નિષ્ઠ સંતવિભૂતિ સદ્ગુરૂદેવ
શ્રી પ્રેમભીક્ષુજી મહારાજશ્રીના
પરમપુનિત ચરણ કમલોમાં સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ સહ સમર્પણ....

જય જય રઘુવીર સમર્થ કી જય
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ

પ્રાસ્તાવિક

'દુર્લભં ભારતે જન્મ'' કહીને ભારતીય ઋષિએ ભારતવર્ષનો જે મહિમા ગાયો છે તેનું એક કારણ એ પણ છે કે ભારત એ સંતોની પૂણ્ય ભૂમિ છે. વાલ્મીકિ, તુલસીદાસ, સૂરદાસ, મીરા, કબીર, ચૈતન્ય મહાપ્રભુ, તુકારામ, જ્ઞાનદેવ, નામદેવ, રામકૃષ્ણ પરમહંસ ઇત્યાદિ સંતો અને ભક્તોનું ચરિત્ર ઉજ્જવળ છે. ભારતમાં બિહાર રાજયમાં આવી જ એક સંત વિભૂતિ પૂજય શ્રી પ્રેમભીક્ષુજી મહારાજનો જન્મ સીતામઢી જીલ્લામાં વાઘમતી નદીના તટ પર આવેલ છતૌની ગામમાં થયો હતો. પૂર્વ જન્મના સંસ્કાર તથા કુટુંબનાં સંસ્કારી વાતાવરણને લીધે નાનપણથી જ એમનામાં આધ્યાત્મિક ચેતના પ્રગટી હતી. અભ્યાસકાળ દરમ્યાન તેઓશ્રી શંકરભગવાનની ઉપાસના કરતાં હતાં.

યુવાન વયમાં તેઓશ્રી ગાંધીજીના સત્યાગ્રહમાં જોડાયા હતા. તેઓશ્રી સંસ્કૃત ભાષા સાથે ગ્રીજયુએટ થયા હતા. સંસ્કૃત ભાષા અને વ્યાકરણના પ્રભુત્વને કારણે ભારતીય શાસ્ત્ર સાહિત્ય-પુરાણો વગેરેનો તેમનો ઉંડો અભ્યાસ હતો. ઉક્ત શાસ્ત્રોનું અર્થઘટન કરવાની તેઓ આગવી શૈલી ધરાવતાં હતાં.

આ સમયમાં તેઓશ્રી કાશ્મીરના વિદ્વાન સન્યાસી પૂજયશ્રી કાશ્મીરી બાબાના સંપર્કમાં આવ્યા તેમના દિવ્ય વ્યક્તિત્વથી આકર્ષાઇને સને ૧૯૩૮-૩૯માં બાવીસ વર્ષની નાની વયે તેમના શિષ્ય બન્યા. 'શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ' મંત્રની તેમની પાસેથી દિક્ષા ગ્રહણ કરી અને પૂજય બાબાજીના ભગવદ્નામ સંકીર્તનના સાધન વડે લોક કલ્યાણ કરવાની ઝંખના પુરી કરવા સનાતન ધર્મનો ઝંડો ઉપાડી લીધો. તેમના માતુશ્રી તથા પત્નિની આજ્ઞા મેળવી સંસારીમાંથી સન્યાસી બન્યા. ભારત ના જુદાજુદા રાજયોમાં ફરીને નામ સંકીર્તનનો પ્રચાર શરૂ કર્યો.

ત્યારબાદ રામનામ એજ તેમની એક માત્ર સાધના બની અને રામનો સાક્ષાત્કાર એજ તેમનું સાધ્ય બન્યું. પૂજય શ્રી પ્રેમભીક્ષુજી મહારજશ્રીના સંત જીવનમાં ડોકીયું કરીએ તો તેનું સૌ પ્રથમ તરી આવતું લક્ષણ તેમનો કંચન ત્યાગ છે. એ ત્યાગને એક પક્ષે નામ સાધના છે તો બીજી બાજુ જ્ઞાનયોગ છે. આ અખંડ નામ સંકીર્તનનો આટલો વ્યાપક

પ્રચાર પૂજ્ય મહારાજશ્રીની સુદીર્ઘ તપશ્ચર્યા, એક નિષ્ઠા અને ત્યાગનું જ પરિણામ છે.

સમસ્ત જીવ કલ્યાણનાં એ ભેખધારી સંતે પોતાના ઊંડાજ્ઞાન અને સતત ચિંતનથી પ્રતિપાદિત કર્યું કે આ કલિકાલમાં આબાલ-વૃધ્ધ સર્વની આત્મોન્નતિ માટે તથા સંસારનાં ત્રિવિધ - આધિ ભૌતિક, આધિ દૈહિક અને આધ્યાત્મિક તાપને શમન કરવાનું ભગવદ નામ સંકીર્તન એ અમોઘ ઔષધ છે. જીવાત્માને કર્મ બંધનોમાંથી મુક્ત થવા માટે અમોઘ શસ્ત્ર છે. આ કપરા કાળમાં સામાન્ય જીવ માટે શાસ્ત્રાભ્યાસ કરી, યમ નિયમનું પાલન કરી, સત્ય અહિંસા, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય અને અપરિગ્રહ જેવા દિવ્ય ગુણોનું ગ્રહણ કરવું ખુબજ કઠિન છે. ભગવન્નામ રૂપી સરળ માર્ગ ગ્રહણ કરવાથી ઉક્ત ગુણોનો પ્રવેશ મનુષ્યમાં આપોઆપ થવા માંડે છે. વળી શાસ્ત્રોક્ત કર્મકાંડ, યોગ વગેરે માટે યોગ્ય ગુરૂ દ્વારા સતત પ્રયત્નથી પાત્રતા મેળવવી પડે છે. ત્યારે નામ સ્મરણ કરવા માટે સ્થળ, સ્થિતિ, સંજોગ કે પાત્રતાની જરૂરત નથી. તે સર્વ ગ્રાહ્ય છે.

લોક કલ્યાણ અર્થે તેઓશ્રીએ જામનગર, બેટ દ્વારકા તથા પોરબંદરમાં અનુક્રમે ૨૧,૩૯૦ તથા ૧૦૮ દિવસના કાષ્ટ મૌન અનુષ્ઠાન કર્યા હતા.લોકોમાં ઊંચ નીચના ભેદભાવ દૂર થઇ પરસ્પર પ્રેમ તથા મૈત્રી ભાવ વધે અને જે ક્ષેત્ર કે ભૂમિમા ંવસતા હોય ત્યાંની સ્થુળ તથા સામાજીક પરિસ્થિતિને સુધારવા તેઓશ્રી શ્રમ યજ્ઞોનું પણ આયોજન કરતાં. આચાર, વિચાર અને વ્યવહાર શુધ્ધ જીવનથી તેઓ આધ્યાત્મિકતાની ઉચ્ચતમ કક્ષાએ પહોંચેલા હતાં.

પૂજ્ય મહારાજશ્રીનું તેજસ્વી વ્યક્તિત્વ તેઓશ્રીના સરળ સ્વભાવ, ભાવમય વાણી તથા જીવમાત્ર પરના પ્રેમથી સદાય મહેંકતું રહેતું. તેઓશ્રીની પાસે જનાર વ્યક્તિ પરમ શાંતિનો અનુભવ કરતી. સમયના બંધનો તેઓશ્રીને આંબી શક્યા ન હતા. કોઇ પણ મનુષ્ય કોઇપણ સમયે તેઓશ્રીની મુલાકાત લઇ શકતો. તેઓશ્રી હંમેશ જાગૃત અવસ્થામાં જ રહેતા. આગંતુકને આવકારવા તેઓશ્રી કોઇપણ ક્ષણે તૈયાર રહેતા. તેઓશ્રી કહેતા કે સચરાચર જીવમાત્રમાં ચેતન સ્વરૂપે જે તત્વ રમી રહ્યું છે. તે 'રામ' છે. એ તત્વ પોતાથી અભિન્ન છે એમ તેઓ માનતા અને આ રીતે રામનો સાક્ષાત્કાર સદૈવ કરતાં.

નામ સંકીર્તન કરવાની તેમની પધ્ધતિ બંગાળના સુપ્રસિધ્ધ મહાન સંત શ્રી ચૈતન્ય મહાપ્રભુ જેવી જ હતી. દેહનું ભાન ભૂલી કલાકો સુધી ભાવ નૃત્ય કરતાં તેઓ તન્મય બની જતાં ત્યારે ભકતો એમના ભાવાવેષના દર્શન કરી કૃતકૃત્યતા અનુભવતા. તેઓશ્રીની પ્રેરણાથી જામનગર, દ્વારકા, પોરબંદર, મહુવા, મુઝફ્ફરપુર (બિહાર), રાજકોટ વગેરે સ્થળોએ સંકીર્તન મંદિરો બંધાયા છે. જયાં અખંડ રામધૂન વર્ષોથી ચાલે છે.

પૂજ્યશ્રીમાં જ્ઞાન અને ભક્તિનો અજબ એવો સુભગ સમન્વય હતો. જ્ઞાન અને ભક્તિ બન્ને એક સાથે સાંગોપાંગ ઉતર્યા હોય તેવી વ્યક્તિ ભાગ્યે જ જોવા મળે છે. શ્રી પ્રેમભિક્ષુજી મહારાજશ્રી જ્યારે સત્સંગમાં બેઠા હોય ત્યારે તેઓશ્રીની દિવ્ય અને અસ્ખલિત વાણીનો લાભ લેવો એ સદભાગ્ય ગણાતું. તેઓશ્રીનો સરળ ભાષામાં જ્ઞાન વિજ્ઞાનમય વાર્તાલાપ, સામાન્ય જનથી માંડી વિદવદ્જનો સુધી સર્વેને આનંદ અને સંતોષની પરાકાષ્ઠાએ પહોંચાડતો તેઓશ્રી માત્ર રામચરિત માનસમાંથી જ નહીં, પરંતુ અનેક ઉપનિષદો, શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા, શ્રીમદ્ ભાગવત તથા અન્ય પુરાણોમાં રહેલ જ્ઞાનરૂપી નવનિત શ્રોતાઓને પીરસતાં. આદર્શ જીવન જીવવાની કળા, આદર્શ મૈત્રી-ભાવ, ઉંચનીચના ભેદભાવ વિહીન જીવન દૃષ્ટિ, વ્યવહારિક તેમજ પારમાર્થિક ઉન્નતિ, સમાજ સુધારણા, સર્વધર્મ સમભાવ વગેરે સિધ્ધાંતોનું પ્રતિપાદન કરી લોક જીવનમાં તેને ઉતારવા સતત પ્રયત્નશીલ રહેતા.

સૌરાષ્ટ્રની ધરતી પર પૂજ્યશ્રીએ 'શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ' વિજય મંત્રનો નાદ શરૂ કર્યા બાદ ધીરે ધીરે સૌરાષ્ટ્રમાં તેમજ ગુજરાતમાં પણ આ મંત્રનો પ્રચાર અને પ્રસાર વધતો ગયો.

૧૯૬૪નાં ઓગસ્ટ માસની પહેલી તારીખનો દિવસ જામનગર માટે અને સમગ્ર જગત માટે એક અનેરો દિવસ બન્યો હતો. લાખોટા તળાવની પાળ પાસે આવેલા બાલા હનુમાનજીની જગ્યા પર પૂ. મહારાજશ્રીએ (પૂ. બાપુજીએ) નવ દિવસની અખંડ ધૂનનો પ્રારંભ કર્યો.

નવ દિવસની એ ધૂન નવ સપ્તાહ, નવ માસ, નવ વર્ષ અને અત્યારે ત્રીસ વર્ષ થયા ચાલતી આ અખંડ રામધૂનની ગીનેશ બુક ઓફ વર્લ્ડ રેકોર્ડમાં પણ નોંધ લેવાઇ છે.

જામનગરના પગલે તારીખ ૧૨-૫-૧૯૬૭થી પોરબદરમાં ૧૨-૧૨-૧૯૬૭ થી દ્વારકામાં ૨૦-૨-૧૯૭૬થી મુઝફ્ફરપુર(બિહાર)માં તથા તારીખ ૨૦/૪/૧૯૮૪થી રાજકોટમાં પણ અખંડ રામનામ સંકીર્તન ચાલુ છે. જે આ કલીકાલમાં પ્રદુષિત વાતાવરણમાં વિજયમંત્રના પરમાણુઓ રેલાવી રહ્યા.છે. ગુજરાતમાં આજે ભાગ્યે જ એવું કોઇ સ્થળ હશે જ્યાં ''શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ''નો પવિત્ર મંત્ર બોલાતો નહીં હોય. નામ પ્રેમી અને રામપ્રેમી ભાવિકોને રામમંત્રનો દિવ્ય સંદેશો આપીને આ મહાન વિભૂતિએ આજથી ૨૪ વર્ષ પહેલા તારીખ ૨૬-૪-૧૯૭૦ને રવિવારના રોજ જામનગર ખાતે આપણાં સૌની વચ્ચેથી વિદાય લીધી.

શ્રી રામ નામ વંદનાએ મુખ્યત્વે શ્રી રામ ચરિત માનસ પર જ અવલંબિત છે અને શ્રી રામ ચરિત માનસનું તથા તેના પ્રણેતા ગોસ્વામી શ્રી તુલસીદાસજીના જીવનનું નવનિત એક શબ્દમાં જો કહેવું હોય તો તે 'રામનામ' છે.

નામ વંદનાનું માનસશાસ્ત્રીય વિશ્લેષણ કરવા વિનયપત્રિકાનું એક પદ વિચારીએ. પૂજ્ય મહારાજશ્રીને ગોસ્વામીજીનું આ પદ 'વીર મહા અવરાધિયે' (વિનયપત્રિકા પદ ૧૦૮) બહુજ પ્રિય હતું. કારણકે તેમાં બીજમંત્ર (રામ) નો જપ જે શિવજી પણ કરે છે તે કરવો જોઇએ, એવું પ્રતિપાદન કરે છે. સાચો યજ્ઞ પ્રભુ નામ સ્મરણ, જપ યજ્ઞ જ છે. ગોસ્વામીજીને કોઇએ પ્રશ્ન કરેલ કે આપની સિધ્ધિનું રહસ્ય બતાવો, ત્યારે પોતે માત્ર 'રામ' શબ્દ જ બોલેલા. ગોસ્વામીજીએ તો ત્યાં સુધી કહ્યું કે

ભરોસો જાહિ દૂસરો સો કરો
મોકો તો રામ કો નામ, કલ્પતરૂ કલિ કલ્યાન કરો ।
પ્રીતી-પ્રતિતિ જહાં જાકી તહં તાકો કાજ સરો
અપનો ભલો રામ નામ હી સોં તુલસિહિ સમુઝી પરો ॥ (વિનયપત્રિકા પદ ૨૨૬)

તો રામ નામની સાધના સર્વોચ્ચ છે. નિર્ગુણ અને સગુણ બન્નેની સરખામણી કરતાં જીવને માટે રામનામ અધિક ઉપાદેય છે.

'હિય નિર્ગુણ નયનહિ સગુણ, રસના રામ સુનામ,
મનહુ પુરા સંપુટ લસત, તુલસી લલિત લલામ.' (દોહાવલી)

'હિય નિર્ગુણ' અન્તઃ કરણ(હૃદય)માં ઇશ્વર નિર્ગુણ નિરાકાર રૂપમાં બિરાજે છે. સર્વ વ્યાપક બ્રહ્મ અન્તર્યામી રૂપે પ્રત્યેક વ્યકિતના હૃદયમાં નિવાસ કરે છે. 'નયહિ સગુણ' સાકાર ઇશ્વર નેત્રમાં એટલે કે સગુણ સ્વરૂપ આંખમાં વસે છે. આંખ ખુલ્લી હોય ત્યારે સામે ભગવાન રામનું સગુણ સ્વરૂપ દેખાય, આંખ બંધ કરીએ ત્યારે ધ્યાનમાં હૃદયમાં બીરાજતું નિર્ગુણ, નિરાકાર સ્વરૂપના દર્શન થાય છે. આમ બન્ને સ્થાન પર ઇશ્વરનો સાક્ષાત્કાર થાય છે. પણ તુલસીજી કહે છે કે 'રામનામ' હું જીભ ઉપર રાખું છું અને આ ત્રણેયમાં જે વચ્ચે છે તે ''રામનામ' શ્રેષ્ઠ છે. 'રામનામ'ની સાધના સર્વોચ્ચ છે. તેમ જીભથી સતત સુંદર રામનામનો જપ કરો. તુલસીજી કહે છે. સોનાની સુંદર ડબ્બીમાં મનોહર રામનામરૂપી રત્ન સુશોભિત છે. ''મોરે મત બડ નામ દુહું તે'' નામનો આ મહિમા બતાવીને નિર્ગુણ બ્રહ્મ અને સગુણ ભગવાનને, આ અમુલ નામરૂપી રત્નને સુરક્ષિત રાખવા માટે સોનાનો ''સંપુટ'' (ડબ્બીનો ઉપર-નીચેનો ભાગ) બતાવ્યો છે.

આમ એમની મનોવૈજ્ઞાનિક સાંકેતિક દૃષ્ટિથી 'રામનામ'ને સન્માન્તિ કરે છે. રામ કરતાં પણ 'રામનામ' અધિક પ્રિય છે. તે વ્યક્તિનું આ ઘોર કલીયુગમાં કલ્યાણ નિશ્ચિત છે.

રામ રામ રમુ, રામ રામ રટુ, રામ રામ જપુ જીહા ।

રામ નામ નવ નેહ મેહ કો મન હઠી હોહિ પપીહા ॥ (વિનય પત્રિકા પદ ૬૫)

ગોસ્વામીજી આ પદમાં કહે છે કે રામ રામ જપો, રામ રામ રટો, રામ રામ રમો. ત્રણ સુત્રનો અભિપ્રાય ખૂબ જ સુંદર છે. મનની ત્રણ દશા છે. મન કોઇ વખત શાંત હોય છે. કોઇ વખત મનમાં દુઃખ હોય છે. વળી કોઇ વખત મન પ્રસન્ન હોય છે. તુલસીજીએ કહ્યું કે જ્યારે મન શાંત હોય, ત્યારે રામ રામ જપો. મન જ્યારે દુઃખી હોય ત્યારે રામ રામ રટો. કારણકે રટણ દુઃખમાં જ હોય છે. બીમારી અથવા સંકટમાં હોઇએ ત્યારે પુકારતા હોઇએ છીએ. રટતા હોઈએ છીએ. દા.ત. રામ રામ રટિ વિકલ ભુઆલુ । અને છેલ્લે મન આનંદમાં હોય, ત્યારે રામ નામથી રમો, ખેલો. આપણે સૌ વાદ્ય તથા સંગીતની સાથે સંકીર્તન કરીએ છીએ. તે રામ નામ રમીએ છીએ, જેમાં આનંદ આનંદ છે.

આપણાં જીવનમાં આનંદ, સંકટ અથવા શાંત જે કાંઇ પરિસ્થિતિ આવે આપણે કેવળ રામરૂનામનો આશ્રય લેવો જોઇએ.

નામ નિષ્ઠા સુદૃઢ કરવી હોય, તેની શ્રેષ્ઠતા સમજવી હોય, તેનો આસ્વાદ માણવો હોય, તેની ઉપાસના દ્વારા સર્વવ્યાપી, ઘટઘટવાસી રામનો સાક્ષાત્કાર કરવો હોય તો રામનામ વંદનાના નિત્ય પાઠનું શરણું સ્વીકારવું જ રહ્યું. આ પાઠ એ નામપ્રેમી સાધકનો સ્વાધ્યાય બની રહે એજ પૂજ્ય મહારાજશ્રીની અપેક્ષા હતી.

આપણે પૂજ્યશ્રી પ્રેમ ભીક્ષુજી મહારાજશ્રીના સૌ અનુયાયીઓ (પ્રેમ પરિવાર) પણ સમુહમાં મળીને નામ મહારાજની પ્રાર્થના કરીએ કે અમારા સૌના જીવનમાં આપની કૃપા ઉતરો. અમારી જીભ પર બેસીને નામ જપ કરવો. આપની કૃપાથી જ અમે સંકીર્તન કરી શકીશું. આમ જો આપણે નામ મહારાજનો જ દૃઢ આશ્રય લઇશું તો જરૂર નામ મહારાજ આપણાં જીવનમાં સક્રિય થશે. અને આપણું સૌનું દરેક રીતે શ્રેય થશે. અસ્તુ.

- પ્રેમ પરિવાર

- અષાઢસુદ પૂનમ, સં. ૨૦૫૦, ગુરૂપૂર્ણિમા, ૨૨-૭-૯૪

શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ

શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ

શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ

જય જય રઘુવીર સમર્થ કી જય

શ્રી રામ જયરામ જયજય રામ

મંગલાચરણ

(૧) કલ્યાણાનાં નિધાનં કલિમલમથનં પાવનં પાવનાનામ્
પાથેયં યન્મુમુક્ષોઃ સપદિ પરંપદ પ્રાપ્તયે પ્રસ્થિતસ્ય ।
વિશ્રામસ્થાનમેકં કવિવરવચસાં જીવનં સજ્જનાનામ્
બીજં ધર્મદ્રુમસ્ય પ્રભવતુ ભવતાં ભૂતયે રામનામ ॥

(૨) નામ સંકીર્તનં યસ્ય સર્વપાપ પ્રણાશનમ્ । પ્રણામો દુઃખશમનસ્તમ્ નમામિ હરિં પરમ્ ॥

(૩) ધ્યાન મૂલં ગુરુ મૂર્તિ: પૂજા મૂલં ગુરુ પદમ્ । મંત્ર મૂલં ગુરુ વાક્યં, મોક્ષ મૂલં ગુરુ કૃપા ॥

(૪) ગુરુ બ્રહ્મા ગુરુ વિષ્ણુ ગુરુ દેવો મહેશ્વરઃ । ગુરુ સાક્ષાત્ પરબ્રહ્મ તસ્મૈ શ્રી ગુરવે નમઃ ॥

વર્ણાનામર્થસંઘાનાં રસાનાં છન્દસામપિ ॥
મંગલાનાં ચ કર્તારૌ વન્દે વાણીવિનાયકૌ ॥૧॥
ભવાનીશંકરૌ વન્દે શ્રદ્ધાવિશ્વાસરૂપિણૌ ।
યાભ્યાં વિના ન પશ્યન્તિ સિદ્ધાઃ સ્વાન્તઃસ્થમીશ્વરમ્ ॥૨॥
વન્દે બોધમયં નિત્યં ગુરું શંકરરૂપિણમ્ ।
યમાશ્રિતો હિ વક્રોડપિ ચન્દ્રઃ સર્વત્ર વન્દ્યતે ॥૩॥
સીતારામગુણગ્રામપુણ્યારણ્ય વિહારિણૌ ।
વન્દે વિશુદ્ધવિજ્ઞાનૌ કવીશ્વરકપીશ્વરૌ ॥૪॥
ઉદ્ભવસ્થિતિસંહારકારિણીં ક્લેશહારિણીમ્
સર્વશ્રેયસ્કરીં સીતાં નતોડહં રામવલ્લભામ્ ॥૫॥
યન્માયાવશવર્તિ વિશ્વમખિલં બ્રહ્માદિદેવાસુરા
યત્સત્વાદમૃષૈવ ભાતિ સકલં રજ્જૌ યથાહેર્ભ્રમઃ ।
યત્પાદપ્લવમેકમેવ હિ ભવામ્ભોધેસ્તિતીર્ષાવતાં
વન્દેડહં તમશેષકારણપરં રામાખ્યમીશં હરિમ્ ॥૬॥
નાના પુરાણનિગમાગમસમ્મતં યદ્
રામાયણે નિગદિતં ક્વચિદન્યતોડપિ ।
સ્વાન્તઃ સુખાય તુલસી રઘુનાથગાથા
ભાષાનિબન્ધમતિ મંજુલમાતનોતિ ॥૭॥

શ્રી ગણેશ સ્તુતિ

(રાગ બિલાવલ)

ગાઇએ ગણપતિ જગવંદન । શંકર સુવન ભવાનીનંદન ॥
સિદ્ધિસદન, ગજવદન વિનાયક । કૃપા સિંધુ સુંદર સબલાયક ॥
મોદક પ્રિય મુદ મંગલ દાતા । વિદ્યા વારિધિ બુદ્ધિ વિધાતા ॥
માંગત તુલસિદાસ કરજોરે । બસહિં રામસિય માનસ મોરે ॥

શ્રી હનુમંત વંદના

(રાગ ગૌરી)

મંગલ મૂરતિ મારુત નંદન । સકલ અમંગલ મૂલ નિકંદન ॥
પવન તનય સંતન હિતકારી । હ્રદય બિરાજત અવધ વિહારી ॥
માતુ, પિતા, ગુરુ ગણપતિ શારદ । શિવા સમેત શંભુ સુક નારદ ॥
ચરણ વંદિવિનવૌં સબ કાહુ । દેહુ રામપદ નેહ નિબાહુ ॥
વંદૌ રામ લખન વૈદેહી । જે તુલસી કે પરમ સનેહી ॥

શ્રી ગુરુ વંદના

શ્રી ગુરુ ચરણમ્
શ્રી હરિ શરણમ્
રે મન અહર્નિશમ્ ભજ શ્રી ગુરુ ચરણમ્
શ્રી ગુરુ ચરણમ્
શ્રી હરિ શરણમ્

પાપ વિનાશન પુન્ય વિવર્ધનમ્........ શ્રી ગુરુ ચરણમ્
મોહનિદલન જ્ઞાન પરિજનનમ્........ શ્રી ગુરુ ચરણમ્
સંશય વિદારિણં મોદ પરિસેવનમ્...... શ્રી ગુરુ ચરણમ્

શ્રી નિત્ય પરિકર સહ પ્રભુવંદના

વંદઉ ગુરુ પદ કંજ કૃપા સિન્ધુ નરરૂપ હરિ
મહામોહ તમ પુંજ જાસુ વચન રવિકર નિકર ॥

પ્રનવઉં પ્રથમ ભરત કે ચરણા । જાસુ નેમ વ્રત જાઇ ન વરણા ॥
રામ ચરન પંકજ મન જાસૂ । લુબુધ મધુપ ઇવ તજઇ ન પાસૂ ॥
બંદઉ લછિમન પદ જલ જાતા । સીતલ સુભગ ભગત સુખ દાતા ॥
રઘુપતિ કીરતિ બિમલ પતાકા । દંડ સમાન ભયઉ જશ જાકા ॥
સેષ સહસ્ત્રસીસ જગ કારન । જો અવતરેઉ ભૂમિ ભય ટારન ॥
સદા સો સાનુકૂલ રહ મો પર । કૃપાસિંધુ સૌમિત્રિ ગુનાકર ॥
રિપુસૂદન પદ કમલ નમામી । સૂર સુસીલ ભરત અનુગામી ॥
મહાવીર વિનવઉં હનુમાના । રામ જાસુ જસ આપ બખાના ॥

પ્રનવઉં પવન કુમાર ખલ બન પાવક ગ્યાનઘન ॥
જાસુ હ્રદય આગાર બસહિં રામ સર ચાપ ઘર ॥

કપિપતિ રીછ નિસાચર રાજા । અંગદાદિ જે કીસ સમાજા ॥
બંદઉં સબકે ચરન સુહાયે । અધમ શરીર રામ જિન્હ પાયે ॥
રઘુપતિ ચરન ઉપાસક જેતે । ખગ મૃગ સુર નર અસુર સમેતે ॥
બંદઉં પદ સરોજ સબ કેરે । જે બિનુ કામ રામ કે ચેરે ॥
સુક સનકાદિ ભગત મુનિ નારદ । જે મુનિવર બિગ્યાન વિશારદ ॥
પ્રનવઉં સબહિ ધરનિ ધરિ સીસા । કરહુ કૃપા જન જાનિ મુનીસા ॥
જનક સુતા જગ જનનિ જાનકી । અતિસય પ્રિય કરુનાનિધાનકી ॥
તાકે જુગ પદ કમલ મનાવઉં । જાસુ કૃપા નિરમલ મતિ પાવઉં ॥
પુનિ મન બચન કર્મ રઘુનાયક । ચરન કમલ બંદઉં સબલાયક ॥
રાજિવનયન ધરે ધનુ સાયક । ભગત વિપતિ ભંજન સુખદાયક ॥

ગિરા અરથ જલ બીચિ સમ કહિઅત ભિન્ન ન ભિન્ન ।
બંદઉ સીતારામ પદ જિન્હહિ પરમ પ્રિય ખિન્ન ॥

શ્રી બ્રહ્માસ્તુતિ

જય જય સુરનાયક જન સુખદાયક પ્રનતપાલ ભગવંતા ।
ગૌ દ્વિજ હિતકારી જય અસુરારી સિંધુસુતા પ્રિય કંતા ॥
પાલન સુર ધરની અદ્દભૂત કરની મરમ ન જાનઇ કોઇ ।
જો સહજ કૃપાલા દીનદયાળા કરઉ અનુગ્રહ સોઇ ॥
જય જય અવિનાશી સબ ઘટવાસી વ્યાપક પરમાનંદા ।
અવિગત ગોતીતં ચરિત પુનીતં માયા રહિત મુકુંદા ॥
જેહિ લાગિ બિરાગી અતિ અનુરાગી વિગતમોહ મુનિવૃંદા ।
નિસિ વાસર ધ્યાવહિં ગુનગન ગાવહિં જયતિ સચ્ચિદાનંદા ॥
જેહિં સૃષ્ટિ ઉપાઇ ત્રિવિધ બનાઇ સંગ સહાય ન દૂજા ।
સો કરઉ અધારી ચિંત હમારી જાનિઅ ભગતિ ન પૂજા ॥
જો ભવ ભય ભંજન મુનિ મન રંજન ગંજન વિપતિ બરૂથા ।
મન વચ કમ બાની છાંડિ સયાની સરન સકલ સૂરજૂથા ॥
સારદ શ્રુતિ સેપા રિપય અસેપા જા કહું કોઉ નહિં જાના ।
જેહિ દીન પિયારે વેદ પુકારે દ્રવઉ સો શ્રી ભગવાના ॥
ભવ વારિધિ મંદર સબ વિધિ સુંદર ગુનમંદિર સુખપુંજા ।
મુનિ સિધ્ધ સકલ સુર પરમ ભયાતુર નમત નાથ પદ કંજા ॥

શ્રી માનસ સારતત્વ

ભનિતિ મોરિ સબ ગુન રહિત વિશ્વ વિદિત ગુન એક ।
સો વિચારી સુનિહહિં સુમતિ જિન્હકેં વિમલ વિવેક ॥
એહિ મહં રઘુપતિ નામ ઉદારા । અતિ પાવન પુરાન શ્રુતિ સારા ॥
મંગલ ભવન અમંગલ હારી । ઉમા સહિત જેહિ જપત પુરારી ॥
ભનિતિ વિચિત્ર સુકવિકૃત જોઉ । રામ નામ બિનુ સોહ ન સોઉ ॥
વિધુવદની સબ ભાંતિ સંવારી । સોહ ન બસન બિના વર નારી ॥
સબ ગુન રહિત કુકવિ કૃત બાની । રામ નામ જસ અંકિત જાની ॥
સાદર કહહિં સુનહિ બુધ તાહી । મધુકર સરિસ સંત ગુનગ્રાહી ॥

શ્રી નામ વંદના પ્રારંભ

બંદઉં નામ રામ રઘુવર કો । હેતુ કૃસાનુ ભાનુ હિમકર કો ॥
વિધિ હરિ હરમય વેદ પ્રાન સો । અગુન અનૂપમ ગુન નિધાન સો ॥
મહામંત્ર જોઇ જપત મહેશૂ । કાશી મુકિત હેતુ ઉપદેશૂ ॥
મહિમા જાસુ જાન ગનરાઉ । પ્રથમ પૂજિયત નામ પ્રભાઉ ॥
જાન આદિકવિ નામ પ્રતાપૂ । ભયઉ શુદ્ધ કરિ ઉલટા જાપૂ ॥
સહસ નામ સમ સુનિ શિવ બાની । જપિ જેઇ પિય સંગ ભવાની ॥
હરષે હેતુ હેરિ હર હી કો । કિય ભૂષન તિય ભૂષન તી કો ॥
નામ પ્રભાઉ જાન શિવ નીકો । કાલકૂટ ફલુ દીન્હ અમી કો ॥

બરષા રિતુ રઘુપતિ ભગતિ તુલસી સાલિ સુદાસ ।
રામ નામ વર વરન જુગ સાવન ભાદો માસ ॥ ૧॥

આખર મધુર મનોહર દોઊ । બરન વિલોચન જન જિય જોઊ ॥
સુમિરત સુલભ સુખદ સબ કાહુ । લોક લાહુ પરલોક નિબાહૂ ॥
કહત સુનત સુમિરત સુઠિ નીકે । રામ લખન સમ પ્રિય તુલસીકે ॥
બરનત બરન પ્રીતિ બિલગાતી । બ્રહ્મ જીવ સમ સહંજ સંઘાતી ॥
નર નારાયન સરિસ સુભ્રાતા । જગ પાલક વિસેષિ જન ત્રાતા ॥
ભગતિ સુતિય કલ કરન વિભુષન । જગહિત હેતુ બિમલ વિધુ પૂષન ॥
સ્વાદ તોષ સમ સુગતિ સુધા કે । કમઠ સેષ સમ ધર વસુધા કે ॥
જન મન મંજુ કંજ મધુકરસે । જીહ જસોમતિ હરિ હલધર સે ॥

એક છત્ર એક મુકુટમનિ સબ બરનનિ પર જોઉ ।
તુલસી રઘુવર નામ કે બરન બિરાજત દોઉ ॥ ૨॥

સમુઝત સરિસ નામ અરુ નામી । પ્રીતિ પરસ્પર પ્રભુ અનુગામી ॥
નામ રૂપ દુઇ ઇસ ઉપાધી । અકથ અનાદિ સુસામુઝિ સાધી ॥
કો બડ છોટ કહત અપરાધૂ । સુનિ ગુન ભેદુ સમુઝિહહિં સાધૂ ॥
દેખિઅહિં રુપ નામ આધીના । રૂપ ગ્યાન નહિં નામ વિહીના ॥
રૂપ વિશેષ નામ બિનુ જાને । કરતલ ગત ન પરહિં પહિચાને ॥
સુમિરિય નામ રૂપ બિનુ દેખે । આવત હ્રદય સનેહ વિસેષે ॥
નામ રૂપ ગતિ અકથ કહાની । સમુઝત સુખદ ન પરતિ બખાની ॥
અગુન સગુન બિચ નામ સુસાખી । ઉભય પ્રબોધક ચતુર દુભાષી ॥

રામ નામ મનિદીપ ધરુ જીહ દેહરીં દ્વાર ।
તુલસી ભીતર બાહિરેહું જો ચાહસિ ઉજિયાર ॥ ૩ ॥

નામ જીહ જપિ જાગહિં જોગી । બિરતિ બિરંચિ પ્રપંચ વિયોગી ॥
બ્રહ્મ સુખહિ અનુભવહિં અનૂપા । અકથ અનામય નામ ન રૂપા ॥
જાના ચહહિં ગૂઢ ગતિ જેઊ । નામ જીહ જપિ જાનહિં તેઊ ॥
સાધક નામ જપહિ લય લાયે । હોહિં સિદ્ધ અનિમાદિક પાયેં ॥
જપહિં નામુ જન આરત ભારી । મિટહિં કુસંકટ હોહિં સુખારી ॥
રામ ભગત જગ ચારિ પ્રકારા । સુકૃતી ચારિઉં અનઘ ઉદારા ॥
ચહૂ ચતુર કહું નામ અધારા । ગ્યાનિ પ્રભુહિ વિસેષિ પિયારા ॥
ચહું જુગ ચહું શ્રુતિ નામ પ્રભાઊ । કલિ વિશેષ નહિં આન ઉપાઊ ॥

સકલ કામના હીન જે રામ ભગતિ રસ લીન ।
નામ સપ્રેમ પિયુષ હ્રદ તિન્હહું કિયે મન મીન ॥ ૪ ॥

અગુન સગુન દુઇ બ્રહ્મ સરૂપા । અકથ અગાધ અનાદિ અનૂપા ॥
મોરે મત બડ નામુ દુહુ તેં । કિયે જેહિ જુગ નિજ બસ નિજ બૂતેં ॥
પ્રોઢિ સુજન જનિ જાનહિં જન કી । કહઉં પ્રતીતિ પ્રીતિ રુચિ મનકી ॥
એક દારુગત દેખિય એકૂ । પાવકસમ જુગ બ્રહ્મ બિબેકુ ॥
ઉભય અગમ જુગ સુગમ નામ તેં । કહેઉં નામુ બડ બ્રહ્મ રામ તેં ॥
વ્યાપકુ એકુ બ્રહ્મ અવિનાસી । સત ચેતન ઘન આનંદ રાસી ॥
અસ પ્રભુ હ્રદયં અછત અવિકારી । સકલ જીવ જગ દીન દુખારી ॥
નામ નિરૂપન નામ જતન તેં । સોઉ પ્રગટત જિમિ મોલ રતન તેં ॥

નિરગુન તેં એહિ ભાંતિ બડ નામ પ્રભાઉ અપાર ।
કહઉં નામ બડ રામ તેં નિજ વિચાર અનુસાર ॥ ૫ ॥

રામ ભગત હિત નર તનુ ધારી । સહિ સંકટ કિયે સાધુ સુખારી ॥
નામુ સપ્રેમ જપત અનયાસા । ભગત હોહિ મુદ મંગલ વાસા ॥
રામ એક તાપસ તિય તારી । નામ કોટિ ખલ કુમતિ સુધારી ॥
રિષિ હિત રામ સુકેતુસુતા કી । સહિત સેન સુત કીન્હિ બિબાકી ॥
સહિત દોષ દુખ દાસ દુરાસા । દલઇ નામુ જિમિ રવિ નિસિ નાસા ॥
ભંજેઉ રામ આપુ ભવ ચાપૂ । ભવ ભય ભંજન નામ પ્રતાપૂ ॥
દંડક વન પ્રભુ કીન્હ સુહાવન । જન મન અમિત નામ કિયે પાવન ॥
નિસિચર નિકર દલે રઘુનંદન । નામુ સકલ કલિ કલુષ નિકંદન ॥

શબરી ગીધ સુસેવકનિ સુગતિ દીન્હિ રઘુનાથ ।
નામ ઉધારે અમિત ખલ વેદ વિદિત ગુન ગાથ ॥ ૬ ॥

રામ સુકંઠ વિભીષન દોઊ । રાખે સરન જાન સબ કોઊ ॥
નામ ગરીબ અનેક નેવાજે । લોક વેદ વર બિરિદ બિરાજે ॥
રામ ભાલુ કપિ કટકુ બટોરા । સેતુ હેતુ શ્રમ કીન્હ ન થોરા ॥
નામ લેત ભવસિંધુ સુખાહીં । કરહુ વિચારુ સુજન મન માહીં ॥
રામ સકુલ રન રાવન મારા । સીય સહિત નિજ પુર પગુ ધારા ॥
રાજા રામ અવધ રજધાની । ગાવત ગુન સુર મુનિ વર બાની ॥
સેવક સુમિરત નામુ સપ્રીતિ । બિનુ શ્રમ પ્રબલ મોહ દલુ જીતી ॥
ફિરત સનેહ મગન સુખ અપને । નામ પ્રસાદ સોચ નહિં સપને ॥

બ્રહ્મ રામ તેં નામુ બડ વર દાયક વર દાનિ ।
રામચરિત સત કોટિ મહં લિય મહેસ જિયં જાનિ ॥૭॥

નામ પ્રસાદ શંભુ અવિનાશી । સાજુ અમંગલ મંગલ રાશી ॥
સુક સનકાદિ સિદ્ધ મુનિ જોગી । નામ પ્રસાદ બ્રહ્મસુખ ભોગી ॥
નારદ જાનેઉ નામ પ્રતાપૂ ।જગપ્રિય હરિ હરિહર પ્રિય આપૂ ॥
નામુ જપત પ્રભુ કીન્હ પ્રસાદૂ । ભગત સિરોમનિ ભે પ્રહલાદૂ ॥
ધ્રુવ સગલાનિ જપેઉ હરિ નાઊં । પાયઊં અચલ અનુપમ ઠાઊં ॥
સુમિરિ પવનસૂત પાવન નામૂ । અપને બસ કરિ રાખે રામૂ ॥
અપતુ અજામિલુ ગજુ ગનિકાઊ । ભયે મુકુત હરિ નામ પ્રભાઉ ॥
કહૌં કહાં લગિ નામ બડાઇ । રામ ન સકહિં નામ ગુન ગાઇ ॥

નામુ રામ કો કલપતરુ કલિ કલ્યાન નિવાસુ ।
જો સુમિરત ભયો ભાંગ તે તુલસી તુલસીદાસુ ॥ ૮ ॥

ચહું જુગ તીનિકાલ તિહું લોકા । ભયે નામ જપિ જીવ વિસોકા ॥
વેદ પુરાન સંત મત એહૂ । સકલ સુકૃત ફલ રામ સનેહૂ ॥
ધ્યાન પ્રથમ જુગ મખ વિધિ દૂજે । દ્વાપર પરિતોષત પ્રભુ પૂજેં ॥
કલિ કેવલ મલમૂલ મલીના । પાપ પયોનિધિ જન મન મીના ॥
નામ કામતરુ કાલ કરાલા । સુમિરત સમન સકલ જગ જાલા ॥
રામ નામ કલિ અભિમત દાતા । હિત પરલોક લોક પિતુ માતા ॥
નહિં કલિ કરમ ન ભગતિ વિવેકુ । રામ નામ અવલંબન એકુ ॥
કાલનેમિ કલિ કપટ નિધાનૂ । નામ સુમતિ સમરથ હનુમાનૂ ॥

રામ નામ નરકેસરી કનકકસિપૂ કલિકાલ ।
જાપક જન પ્રહલાદ જિમિ પાલિહિ દલિ સુરસાલ ॥ ૯ ॥

ભાયં કૂભાયં અનખ આલસહું । નામ જપત મંગલ દિસિ દસહું ॥
સુમિરિ સો નામ રામ ગુન ગાથા । કરઉં નાઇ રઘુનાથહિ માથા ॥
મોરિ સુધારિહિ સો સબ ભાંતિ । જાસુ કૃપા નહિં કૃપા અઘાતી ॥

સુમિરિએ સો નામ રામ રઘુવર કો..
શ્રી રામ જય રામ જયજય રામ

શ્રી માનસ સપ્તસોપાનાંતર્ગત શ્રી નામતત્વચયન

રામ નામ કર અમિત પ્રભાવા । સંત પુરાન ઉપનિષદ ગાવા ॥
સંતત જપત શંભુ અવિનાસી । શીવ ભગવાન ગ્યાન ગુન રાસી ॥
આકર ચારિ જીવ જગ અહહીં । કાશી મરત પરમ પદ લહહીં ॥
સોપિ રામ મહિમા મુનિરાયા । સિવ ઉપદેસુ કરત કરિ દાયા ॥
તુમ પુનિ રામ રામ દિનરાતી । સાદર જપહુ અનંગ આરાતી ॥
બંદઉ બાલરૂપ સોઇ રામૂ । સબ સિદ્ધિ સુલભ જપત જિસુ નામૂ ॥
કાશી મરત જંતુ અવલોકી । જાસુ નામ બલ કરઉં વિસોકી ॥
વિવસહુ જાસુ નામ નર કહહીં । જનમ અનેક રચિત અઘ દહહીં ॥
સાદર સુમિરન જે નર કરહીં । ભવ વારિધિ ગોપદ ઇવ તરહીં ॥
જાસુ નામ સુનત શુભ હોઇ । મોરે ગૃહ આવા પ્રભુ સોઇ ॥
જો આનંદ સિંધુ સુખ રાસી । સીકર તેં ત્રૈલોક સુપાસી ॥
સો સુખધામ રામ અસ નામા । અખિલ લોક દાયક વિશ્રામા ॥
જાસુ નામ ભ્રમ તિમિર પતંગા । તિમિ કિમિ કહિયે વિમોહ પ્રસંગા ॥
જાસુ નામ પાવક અઘ તૂલા । સુમિરત સકલ સુમંગલમૂલા ॥
જિન્હ કર નામ લેત જગમાંહી । સકલ અમંગલ મૂલ નસાહિં ॥
કરતલ હોહિં પદારથ ચારી । સોઇ સિય રામુ કહેઉ કામારી ॥

- બાલ કાંડ (શ્રી રામ ચરિત માનસ)

જાસુ નામ સુમિરત એક વારા । ઉતરહિં નર ભવસિંધુ અપારા ॥
રામ રામ કહિ જે જમુહાહી । તિન્હહિ ન પાપ પુંજ સમુહાહી ॥
ઉલટા નામુ જપત જગુ જાના । વાલમિકિ ભયે બ્રહ્મ સમાના ॥

સ્વપચ સબર ખસ જમન જડ પાવંર કોલ કિરાત ।
રામુ કહત પાવન પરમ હોત ભુવનવિખ્યાત ॥

પુલક ગાત હિયં સિય રઘુવીરૂ । જીહ નામુ જપ લોચન નીરૂ ॥
જબહિં રામ કહિં લેહિ ઉસાસા । ઉમગત પ્રેમ મનહું ચહું પાસા ॥
દ્રવહિં વચન સુનિ કુલિસ પષાના । પુરજન પ્રેમ ન જાહિં બખાના ॥
બારક રામ કહત જગ જેઊ । હોત તરન તારન નર તેઊ ॥
ભરત સરિસ કોઉ રામ સનેહી । જગ જપુ રામ રામ જપુ જેહી ॥
- અયોધ્યાકાંડ (શ્રી રામ ચરિત માનસ)

અતુલિત ભુજ પ્રતાપ બલ ધામઃ।કલિ મલ વિપુલ વિભંજન નામઃ ॥
જા કર નામ મરત મુખ આવા । અધમઉ મુકુત હોઇ શ્રુતિ ગાવા ॥
જદ્યપિ પ્રભુ કે નામ અનેકા । શ્રુતિ કહ અધિક એક તેં એકા ॥
રામ સકલ નામન્હ તે અધિકા । હોઉ નાથ અઘ ખગ ગન બધિકા ॥

રાકા રજની ભગતિ તવ રામ નામ સોઇ સોમ ।
અપર નામ ઉડગન બિમલ બસહું ભગત ઉર વ્યોમ ॥
જેહિ બિધિ કપટ કુરંગ સંગ ધાઇ ચલે શ્રીરામ ।
સો છબિ સીતા રાખિ ઉર રટતિ રહતિ હરિનામ ॥
અરણ્યકાંડ (શ્રી રામચરિતમાનસ)

બ્રહ્માम्भोधिसमुद्भवं કલિમલપ્રધ્વંસનં ચાવ્યયં
શ્રીમચ્છમ્ભુમુખેન્દુસુંદરવરે સંશોભિતં સર્વદા ।
સંસારામયભેષજં સુખકરં શ્રીજાનકીજીવનં
ધન્યાસ્તે કૃતિનઃ પિબન્તિ સતતં શ્રીરામનામામૃતમ ॥

જાસુ નામ બલ શંકર કાસી । દેત સબહીં સમગતિ અવિનાસી ॥
પાપિઉ જા કર નામ સુમિરહી । અતિ અપાર ભવસાગર તરહીં ॥

નીલોત્પલ તન શ્યામ કામ કોટિ શોભા અધિક ॥
સુનિય તાસુ ગુન ગ્રામ જાસુ નામ અઘ ખગ બધિક ॥
કિષ્કિન્ધાકાંડ (શ્રી રામ ચરિત માનસ)

રામ નામ બિનુ ગિરા ન સોહા । દેખુ વિચારી ત્યાગિ મદ મોહા ॥
જાસુ નામ જપિ સુનહુ ભવાની । ભવ બંધન કાટહિં નર જ્ઞાની ॥

નામ પાહરૂ દિવસ નિસિ ધ્યાન તુમ્હાર કપાટ ।
લોચન નિજ પદ ચંત્રિત જાહિં પ્રાન કેહિં બાટ ॥

જાસુ નામ ત્રય તાપ નસાવન । સોઇ પ્રભુ પ્રગટ સમુજુ જિય રાવન ॥
સુન્દર કાંડ (શ્રી રામચરિત માનસ)

સુનહુ ભાનુકુલ કેતુ જામવંત કર જોરિ કહ ।
નાથ નામ તવ સેતુ નર ચઢિ ભવસાગર તરહિં ॥
ગિરિજા જાસુ નામ જપિ મુનિ કાટહિં ભવ પાસ ।
સો કિ બંધ તર આવઇ વ્યાપક વિશ્વ નિવાસ ॥
યહ કલિકાલ મલાયતન મન કરિ દેખુ વિચાર ।
શ્રી રઘુનાથ નામ તજિ નાહિન આન આધાર ॥
લંકા કાંડ (શ્રી રામ ચરિત માનસ)

બૈઠે દેખિ કુસાસન જટા મુકુટ કૃસ ગાત ।
રામ રામ રઘુપતિ જપત સ્ત્રવત નયન જલ જાત ॥

જે ગ્યાન માન બિમત્ત તવ ભવ હરનિ ભક્તિ ન આદરી
તે પાઇ સુર દુર્લભ પદાદપિ પરત હમ દેખત હરિ ॥
વિશ્વાસ કરિ સબ આસ પરિહરિ દાસ તવ જે હોઇ રહે
જપિ નામ તવ બિનુ શ્રમ તરહિં ભવનાથ સો સમરામહે ॥

ભવબંધન તે છૂટહિં નર જપિ જા કર નામ ।
ખર્વ નિશાચર બાંધેઉ નાગપાસ સોઇ રામ ॥

કલિમલમથન નામ મમતાહન । તુલસીદાસ પ્રભુ પાહિ પ્રણતજન ॥
તીરથ અમિત કોટિ સમ પાવન । નામ અખિલ અઘ પુંજ નસાવન ॥

કૃત જુગ ત્રેતા દ્વાપર પૂજા મખ અરુ જોગ ।
જો ગતિ હોઇ સો કલિ હરિનામ તેં પાવહિ લોગ ॥
જાસુ નામ ભવભેષજ હરન ઘોર ત્રયશૂલ ।
સો કૃપાલુ તોહિ મોહિં પે શ્રી રામ રહઉં અનુકુલ ॥

પાઇ ન કેહિં ગતિ પતિતપાવન રામ ભજી સુનુ સઠ મના
ગનિકા અજામિલ વ્યાધ ગીધ ગજાદિ ખલ તારે ઘના ।
આભીર જમન કિરાત ખલ સ્વપચાદિ અતિ અઘરૂપ જે

કહી નામ બારક તેપિ પાવન હોહિં રામ નમામિ તે ॥

મો સમ દીન ન દીન હિત તુમ્હ સમાન રઘુવીર ।
અસ વિચારિ રઘુવંશ મનિ હરહુ વિષમ ભવભીર ॥
કામિહિ નારી પિયારિ જિમિ લોભિહિ પ્રિય જિમિ દામ ।
તિમિ રઘુનાથ નિરંતર પ્રિય લાગહુ મોહિ રામ ॥

યત્પૂર્વં પ્રભુણા કૃતં સુકવિના શ્રીશંભુના દુર્ગમં
શ્રીમદ્રામપદાબ્જભક્તિમનિશં પ્રાપ્ત્યૈતુ રામાયણમ્ ।
મત્વા તદ્રઘુનાથનામનિરતં સ્વાન્તસ્તમઃ શાન્તયે
ભાષાબદ્ધમિદં ચકાર તુલસીદાસસ્તથા માનસમ્ ॥
ઉત્તર કાંડ (શ્રી રાસ ચરિત માનસ)

વિજય રથ

જય કિસ કી હોતી હૈ ?
જિસ કી જીવનયાત્રા ઐસે વિજયરથ સે હોતી હૈ ....

રાવન રથી બિરથ રઘુવીરા । દેખિ વિભીષન ભયઉ અધીરા ॥
સુનહુ સખા કહ કૃપા નિધાના । જેહિં જય હોઇ સો સ્યંદન આના ॥
સૌરજ ધીરજ તેહિ રથ ચાકા । સત્ય શીલ દૃઢ ધ્વજા પતાકા ॥
બલ વિવેક દમ પરહિત ઘોરે । ક્ષમા કૃપા સમતા રજુ જોરે ॥
ઇશ ભજનુ સારથી સુજાના । વિરતિ ચર્મ સંતોષ કૃપાણા ॥
દાન પરસુ બુદ્ધિ શકિત પ્રચંડા । વર વિજ્ઞાન કઠિન કો દંડા ॥
અમલ અચલ મન ત્રોણ સમાના । સમ યમ નિયમ સિલી મુખ નાના ॥
કવચ અભેદ વિપ્ર ગુરુ પુજા । એહિ સમ વિજય ઉપાય ન દૂજા ॥
સખા ધર્મમય અસ રથ જાકેં । જીતન કહું ન કતહું રિપુ તાકેં ॥

મહા અજય સંસાર રિપુ જીતિ સકઇ સો વીર ।
જાકે અસ રથ હોઇ દૃઢ સુનહુ સખા મતિ ધીર ॥

અંતિમ ધુન

(૧) જય સિયારામ જય જય હનુમાન
મારુત નંદન જય હનુમાન
સંકટ મોચન જય હનુમાન
વિઘ્ન વિનાશન જય હનુમાન

પાપ વિમોચન જય હનુમાન
મંગલ મૂર્તિ જય હનુમાન
રામદૂલારે જય હનુમાન
દાંડીવાલા જય હનુમાન
ટેકરીવાલા જય હનુમાન

(૨) જય શિવશંકર બમ્ બમ્ હર હર

(૩) નિતાઇ ગૌર રાધેશ્યામ હરે કૃષ્ણ હરે રામ

(૪) હરે રામ હરે રામ રામ રામ હરે હરે
હરે કૃષ્ણ હરે કૃષ્ણ કૃષ્ણ કૃષ્ણ હરે હરે ॥

(૫) રામકૃષ્ણ હરિ જય જય રામ કૃષ્ણ હરિ

(૬) ગોવિંદ જય જય ગોપાલ જય જય
રાધારમણ હરિ ગોવિંદ જય જય

(૭) દુર્ગતિ નાશિની દુર્ગા જય જય
કાલ વિનાશિની કાલી જય જય
ઉમા રમા બ્રહ્માણી જય જય
રાધા સીતા રુકમણિ જય જય ॥

(૮) જય સીતે આનંદ મઇ કરુણામયી માતા

(૯) જયતિ શીવા શીવ જાનકી રામ ગૌરીશંકર સીતારામ
રઘુપતિ રાઘવ રાજારામ પતિત પાવન સીતારામ

(૧૦) જય રઘુવીર કી શ્રી યદુવીર કી પવનકુમાર જય શ્રી મહાવીર કી

આરતી

જય સીતારામજી કી જય રાધેશ્યામજી કી
જય શ્રી રામજી કી પવન કુમારજી કી
કરુણાધાર શ્રી શંભુ મદમારજી કી
ભરત લખન રિપુદમન સુજાનજી કી
મંગલ નિધાન શ્રી સંત ભગવાનજી કી
પ્રેમ અવતાર શ્રી ગુરુ મહારાજજી કી

ક્ષમા પ્રાર્થના

અવગુણ મેરે બાપજી બકસ ગરીબ નિવાજ
જો મૈં પૂત કપૂત હૂં તો પિતા કો લાજ
તું તો સમરથ સાંઇયા દઢ કરી પકડો બાંહ
ધુરીહિ લૌ પહુંચાઇ હો જનિ છાંડહું મગ માંહ
અપરાધી મૈં જન્મકા નખશીખ ભરા વિકાર
તું દાતા દુઃખ ભંજના મેરી કરો સંભાર
અન્તર્યામી એક તું આતમ કે આધાર
જો તુમ છાંડો હાથ તો કૌન ઉતારે પાર ?
કા મુખ લે બિનતી કરૌં લાજ આવત હૈ મોહિં ।
તો દેખત અવગુન કરૌં કૈસે ભાવૌં તોહિ ॥
સુરતી કરો મેરે સાઇયાં હમ હૈં ભવ જલમાંહિ
દેખત હી બહી જાયેંગે જો નહિ પકડો બાંહિ

દીન દયાલ બિરદ સંભારી, હરહુ નાથ મમ સંકટ ભારી
અશરણ શરણ બિરદ સંભારી મોહિ જનિ તજહું ભક્ત ભયહારી

અતિશય પ્રબળ દેવ તવ માયા । છુટઇ રામ કરહું જૌં દાયા ॥
નાથ જીવ તવ માયા મોહા । સો નિસ્તરે તુમ્હારી હી છોહા ॥
વાર વાર માંગુ કર જોરે । મન પરિહરે ચરણ જનિ ભોરે ॥
અબ કરિ કૃપા દેહુ વર એહુ । નિજપદ સરસિ સહજ સનેહુ ॥
પાહિનાથ કહિ પાહિ ગુંસાઇ । ભૂતલ પરેઉ લકુટકી નાઇ ॥

ૐ

સર્વે ભવન્તુ સુખિન : સર્વે સન્તુ નિરામયાઃ ।
સર્વે ભદ્રાણિ પશ્યન્તુ મા કશ્ચિદ્ દુઃખ ભાગ્ભવેત ॥

ૐ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ૐ

શ્રી રામઃ શરણં મમ, જય જય રઘુવીર સમર્થ કી જય
શ્રી ગુરૂદેવ કી જય, શ્રી પ્રેમભીક્ષુજી મહારાજ કી જય

યજ્ઞનું રહસ્ય

વિજય મંત્ર :

''જય'' શબ્દ : ત્રણે અવસ્થાઓ, ત્રણે લોકો, ત્રણે શત્રુઓ, (કામ, ક્રોધ, લોભ) પર વિજય પ્રાપ્ત કરાવનાર અમોઘ અસ્ત્ર.

''શ્રી'' શબ્દ : शृ धातु विस्तारे ધાતુથી જ સિદ્ધ થાય છે.
श्रण् - धातु दाने गतौ च પાલનના અર્થમાં
शृ धातु हिंसायां સંહારના અર્થમાં
श्रु धातु श्रवणे કોઇનું સાંભળવું અને કોઇને સંભળાવવું
श्रिग् धातु सेवायाम् સમસ્ત ચેતનો દ્વારા સેવિત
श्री धातु शोभा સૌંદર્ય

(સિદ્ધાંત તિલક)

उदभवस्थितिसंहारकारिणीं कलेशहारिणीम् ।
सर्वश्रेयस्करीं सीता नतोडहं रामवल्लभाम ।।

(શ્રી રામચરિત માનસ)

ઉપર્યુક્ત છ ધાતુઓથી 'શ્રી' શબ્દની ઉત્પતિ થયેલી છે જેનો આશય એ છે કે જેના દ્વારા સૃષ્ટિનું સર્જન, પાલન તથા સંહાર થાય છે અને જે સમસ્ત આર્તપ્રણત પ્રાણીઓનો આર્તનાદ સ્વયં સાંભળી તથા શ્રી પ્રભુને સંભળાવી સમસ્ત કલેશોનું અપહરણ કરાવી પરમ શ્રેય કરાવે છે તે પરબ્રહ્મ પરમાત્માની દિવ્ય, ચિન્મય, આહ્લાદકારિણી પરમ શકિત પોતાની સેવા દ્વારા પ્રભુને વશીભૂત કરી તેમની પ્રાણવલ્લભા બનેલી છે.

''રામ'' શબ્દ : વૈરાગ્ય, જ્ઞાન, આનંદ, સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ પ્રદાન કરનાર જેમકે :

(१) रकारार्थो रामः सगुण परमेश्वर्य जलधिः
मकारार्थो जीवः सकल विधि कैंकर्यनिपुणः ।
तयोर्मध्याकारो युगलमथ संबंधमनयो
रनन्यार्हं बूते त्रिनिगमसुसारोडयमतुलः ।।

(શ્રી રામાનુજાચાર્યજી)

(२) जो आनन्दसिंधु सुखरासी
सीकरतें त्रैलोक सुपासी ।
सो सुखधाम राम अस नामा
सकल लोकदायक विश्रामा ।।

(શ્રી રામ ચરિત માનસ)

(३) रमन्ते योगिनो यत सत्यानंदे चिदात्मनि ।
तेनाडसौ रामपदेन पर ब्रह्म मेवा भिधीयते ।।

(શ્રી રામ તાપ્નીયોપનિષદ)

(४) रेफरमित परमातमा, सह अकार सीय रूप ।
दीरघ मिली विधि जीव इव, तुलसी अमल अनूप ।।
अनुस्वार कारज जगत, श्रीकर करण अकार ।
मिली अकार मकार भो, तुलकी हर दातार ।।

(તુલસી સતસાઈ)

(५) जिन्ह कर नाम लेत जगमांही,
सकल अमंगल मूल नसाही ।
करतल होही पदारथ चारि
सोइ श्रीराम कहेउ कामारि ।।

(શ્રી રામ ચરિત માનસ)

(६) रकारोडनल बीजं स्यात्ये सर्वे बडवादय
कृत्वा मनोमलं सर्वं भस्मकर्म शुभाशुभम् ।।
(७) अकारो भानुबीजं स्यात्सर्ववेदप्रकाशकः ।
नाशयति सा दीप्त्या या हृदये तमाः ।।
(८) मकाराश्चन्द्र बीजं पीयूष परिपूर्णकम् ।
त्रितापं हरते नित्यं शीतल्तवं करोति च ।।

(શ્રી મહારામાયણમ)

(९) वंदउ नाम राम रघुवर को
हेतु कृसानु भानु हिमकर को ।

(શ્રી રામ ચરિત માનસ)

''यज्ञानां जपयज्ञोऽस्मि'' (ગીતા ૧૦-૨૫)

'જપયજ્ઞ એટલે પ્રભુનુ નામ જેનાથી ધર્મ તથા અધર્મ બંને પવિત્ર થાય છે.'

(શ્રી જ્ઞાનેશ્વર મહારાજ)

યજ્ઞનું રહસ્ય

'યજ્ઞ' શબ્દ સંસ્કૃતના 'यज् ' ધાતુ પરથી બનેલો છે. જેનો અર્થ થાય છે યજન અર્થાત પૂજન કરવું. કોનુ પૂજન કરવું અને કઇ રીતે પૂજન કરવું એ પ્રશ્નો પણ આની સાથે જ ઉદભવે અને તે જાણવાની જીજ્ઞાસા જાગે તે તદ્દન સ્વાભાવિક છે. એનું સમાધાન આનંદકંદ, વ્રજચંદ્ર, મદન મોહન, શ્યામ સુંદર, નંદનંદને ગીતાજીના ત્રીજા, ચોથા તથા નવમા અધ્યાયમાં નવમો અધ્યાય કે જે શ્રી જ્ઞાનેશ્વર મહારાજના કથનાનુસાર સંપૂર્ણ જ્ઞાનનો ભંડાર છે, તેઓ કહે છે કે 'સંપૂર્ણ વેદોનું જ્ઞાન મહાભારતના લક્ષ શ્લોકોમાં છે, તથા મહાભારતનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન શ્રી ગીતાજીના સાતસો શ્લોકોમાં છે, તથા શ્રી ગીતાજીનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એક નવમાં અધ્યાયમાં રહેલું છે'' (જ્ઞાનેશ્વરી) જેમાં આટલું અગાધ, અનન્ત, અખંડ, અસીમ, જ્ઞાન ભરેલું છે તે આ વિલક્ષણ અધ્યાયમાં જ શ્રી ભગવાન કહે છે.

अहं हि सर्वयज्ञानां भोक्ता च प्रभुरेव च ।
न तु मामभिजानन्ति तत्वेनातश्च्यवन्ति ते ॥

(ગીતા ૯-૨૪)

અર્થાત સંપૂર્ણ યજ્ઞોના ભોકતા તથા પ્રભુ હું જ છું પરંતુ અજ્ઞાની જીવો મને તત્વથી ન જાણવા-સમજવાને કારણે જ યજ્ઞના સાચા સ્વરૂપ તથા ફળથી વંચિત રહી અન્ય સાધનાઓમાં જોડાઇ તથા કામનાઓમાં ફસાઇ મને પ્રાપ્ત કર્યા વિના અનાદિ સંસારચક્રમાં ભટકતા રહે છે. તેથી વાસ્તવમાં, પૂજન, નક્ષત્ર, સૂર્ય, ચન્દ્ર, વરૂણ, કુબેર, ઇન્દ્ર આદિ દેવતાઓ, ઋષિઓ, ગંધર્વો વગેરેના નહિ પરંતુ તે મહામહિમ, ઘટઘટવાસી, પરમ અવિનાશી, પરમ જયોતિસ્વરૂપ શ્રી રાઘવેન્દ્ર પ્રભુ, જેમના પરમ મંગલમય ''રામનામ'' ના પરમ પ્રકાશના અણુમાત્રથી જ અખિલ બ્રહ્માંડ પ્રકાશિત તથા ઉદ્દભાસિત થાય છે, તેમનું પૂજન કરવું જોઇએ જેમકે -

(१) विषय करन सुर जीव समेता
सकल एक ते एक सचेता ।
सब कर परम प्रकाशक जोइ
राम अनादि अवधपति सोइ ॥

(२) सहज प्रकाश स्वरूप भगवाना ।
नही तहँ पुनि विग्यान बिहाना ॥

(३) वंदउ नाम राम रघुवर को ।
हेतु कृसानु भानु हिमकरको ॥

(શ્રી રામચરિત માનસ)

અર્થાત જે અગ્નિ, સૂર્ય તથા ચન્દ્રનું પણ કારણ છે, બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો અગ્નિ, સૂર્ય અને ચન્દ્ર પણ જેને આધિન છે. તે જ પરબ્રહ્મ પરમાત્મા - સચ્ચિદાનંદ આનંદકંદ - યજ્ઞ દ્વારા પૂજનીય છે. શ્રી ભગવાનના જ શબ્દોમાં

श्रेयान्द्रव्यमयाद्यज्ञानयज्ञः परंतप ।
सर्व कर्माखिलं पार्थ ज्ञाने परिसमाप्यते ॥

(ગીતા ૪-૩૩)

અર્થાત ભૌતિક પદાર્થોની સહાયથી થતો યજ્ઞ સાધારણ કોટિનો છે. વસ્તુતઃ યજ્ઞોમાં શ્રેષ્ઠ તો જ્ઞાનયજ્ઞ જ છે. જ્ઞાનયજ્ઞ એટલે વેદશાસ્ત્રોનું પઠન-પાઠન તથા તેમના દ્વારા પરમતત્વપ્રાપ્તિનું સાધન વિશેષ નક્કી કરી, શ્રદ્ધાવાન બની તદ્દનુસાર આચરણ કરવું બીજા શદ્ધોમાં તાત્વિક પ્રભુ પૂજન એ જ જ્ઞાનયજ્ઞ. પરંતુ એ જ્ઞાનયજ્ઞ પણ એક પ્રકારનું સાધન જ છે કારણ કે-

श्रध्यावांल्लभते ज्ञानं तत्परः संयतेईन्द्रियः ।
ज्ञानं लब्धवा परां शान्तिम चिरेणा धिगच्छति ॥

(ગીતા ૪-૩૯)

તે જ્ઞાનપ્રાપ્તિના સાધનરૂપે, પ્રભુ પોતે શ્રદ્ધા, તત્પરતા તથા ઇન્દ્રિયનિગ્રહ વર્ણવે છે. જયાં સુધી કોઇપણ પ્રકારની હિલચાલ જીવનને વળગેલી છે ત્યાં સુધી જીવન ક્રિયાત્મક જ કહી શકાય આ બધાં સાધનોથી સંપન્ન થઇ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યા બાદ જ અખંડ શાંતિ અને પરમાનંદની પ્રાપ્તિ અર્થાત જ્ઞાનનું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી સિદ્ધ થાય છે કે જ્ઞાનયજ્ઞ પણ એક પ્રકારનો ક્રિયાત્મક યજ્ઞ જ છે, નહિતર તત્વજ્ઞાન એટલે કે નિજ સ્વરૂપની અનૂભૂતિ થતાંની સાથે જ ક્રિયા સર્વથા વિલુપ્ત થઇ જાય જેમકે -

कर्मकि होहि स्वरुपहि चीन्हें

(શ્રી રામચરિત માનસ)

પરંતુ શ્રી પ્રભુએ 'વિભૂતિ યોગ' નામક ૧૦મા અધ્યાયમાં કહ્યું છે "यज्ञानां जपयज्ञोऽस्मि" (ગીતા ૧૦-૨૫) તે પ્રમાણે જપયજ્ઞ એ તો પ્રભુનું સાક્ષાત સ્વરૂપ એટલે કે વિભૂતિ જ છે, ધૂપ, ઘી, તલ, જવ વગેરે અગ્નિમાં હોમી જે હવન કરવામાં આવે છે તે તો એક સ્થૂળ યજ્ઞ છે. વાસ્વમાં યજ્ઞ તો, શ્રી ગોસ્વામી તુલસીદાસજીના શદ્ધોમાં, જપયજ્ઞ જ છે.

वीर महा अवराधिये साधै सिध्धि होय ।
सकल कामपूरन करै जानै सब कोय ॥
वेगि विलंव न किजिये लीजै उपदेश ।
बीजमंत्र जपिये सोई जो जपत महेश ॥
प्रेमवारि तर्पन भलो धृत सहज सनेहू ।
संशय समिध अगिनी छमा ममता वलि देहु ॥ (વિનયપત્રિકા પદ ૧૦૮)

अघ उचाट बस मन करै मारै मदमार ।
आकरषै सुख संपदा संतोष विचार ॥
जिन्ह एही भांति भजन कियो मिले रघुपति ताहि ।
तुलसीदास प्रभुपंथ चडयो जो लेहु निबाहि ॥

અર્થાત વીરપુંગવ રઘુનાથજીની જ આરાધના કરવી ઉચિત છે. તેમને સાધી લેવાથી બધું જ સિદ્ધ થઇ જાય છે. સમગ્ર સિધ્ધિઓ આવી મળે છે. તે બધી જ ઇચ્છાઓને પૂરી કરી દે છે જે સૌ કોઇ જાણે છે. જલદી (કોઇ સદ્‌ગુરૂ પાસેથી) ઉપદેશ ગ્રહણ કરવો જોઇએ, જરા પણ વાર ન લગાડવી જોઇએ. તે બીજમંત્ર (રામ)નો જ જપ કરવો જોઇએ, જેનો શિવજી પણ જપ કરે છે. (મંત્રના જપ પછી જે હવન આદિ કરવામાં આવે છે તેની પણ વિધિ સાંભળી લો.) પ્રેમરૂપી જલથી તર્પણ કરવું જોઇએ અને સહજ સ્વાભાવિક સ્નેહનું ઘી બનાવવું જોઇએ. સંદેહરૂપી સમિધથી ક્ષમારૂપી અગ્નિ પ્રજવલિત કરી તેમાં 'મમતા'નું બલિદાન આપવું જોઇએ. પાપોનું ઉચ્ચાટન, મનનું વશીકરણ, અહંકાર અને કામનું મારણ તેમજ સંતોષ તથા જ્ઞાનરૂપી સુખ-સંપતિનું આકર્ષણ કરવું જોઇએ. જેણે આ રીતે ભજન કર્યું છે, તેને અવશ્ય રઘુનાથજી પ્રાપ્ત થયા છે. તુલસીદાસ પણ આ જ માર્ગ પર ચડયો છે, જેને તેના સ્વામી નભાવી લેશે, તેનું યોગક્ષેમ તે જ કરશે.' સાચો યજ્ઞ તો પ્રભુનામ - સ્મરણરૂપ જપ યજ્ઞ જ છે, જેનાથી ઉપર્યુક્ત સ્થિતિ આપો આપ થઇ જાય છે.-

માનસશાસ્ત્રની દ્દષ્ટિથી જપયજ્ઞ પર વિચાર કરીએ તો આધુનિક માનસશાસ્ત્રીય શોધો દ્વારા એ પૂરવાર થઇ ચુકયું છે કે, એક મન અથવા વિચારવાળા મનુષ્યો જયાં વધુમાં વધુ સંખ્યામાં એકત્રિત થાય છે ત્યાં તેઓમાં અંતઃકરણની એકાગ્રતા વધે છે અને જેમ જેમ એકાગ્રતા વધે છે તેમ તેમ વૃતિ અંતર્મુખ થતી જાય છે અર્થાત બાહ્ય વિષયોનો ત્યાગ કરી મૂલ તત્વનું શોધન થવા લાગે છે, અને મૂલ તત્વ-આત્મા અથવા પરમાત્મા તરફ વૃતિ જેમ જેમ જોડાતી જાય છે તેમ તેમ પ્રકાશ વધવા લાગે છે અને હ્દયરૂપી ગુફામાં અનેક જન્મ જન્માંતરોથી સંચિત અવિધારૂપી અંધકાર ક્ષીણ થવા માંડે છે અને એક દિવસ એવો આવી જાય છે કે જયારે સાધક અથવા પૂજક સ્વયં પ્રકાશસ્વરૂપ બની સંપૂર્ણ વિશ્વને, સંપૂર્ણ બ્રહ્માંડને પ્રકાશમય દેખવા લાગે છે. જેમ પાણીથી ભરેલા અનેક ઘડાઓમાં એક જ મૂળ સૂર્યબિંબનું પ્રતિબિંબ પડતું દેખાય છે, પરંતુ અલ્પજ્ઞ જીવોને ભ્રાંતિવશ અનેક સૂર્યબિંબો દેખાય છે. કિન્તુ ઘડાને ફોડી નાખવાથી યા તેમાંથી મમતારૂપી જલને બહાર ફેંકી દેવાથી એક જ મૂળ સૂર્યબિંબ રહે છે તેવી જ રીતે નામ જપતા જપતાં આપણે જેમ જેમ તે નામી(નામવાળા) પ્રભુની નજીક પહોંચતા જઇએ છીએ તેમ તેમ સંસારનું ભ્રાંતિજન્ય અનેકત્વ વિલિન થતું જાય છે તથા પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રામ પ્રભુનું એકત્વ જ સર્વત્ર દ્દષ્ટિગોચર થવામાંડે છે તે સમયે સાથે બેસીને ભજન કીર્તન કરવાવાળી માતા માતા નથી રહેતી કે ભાઇ ભાઇ નથી રહેતો પરંતુ ईशावास्य मिदं ની જેમ બધું જ શ્રી રામ મય દેખાવા માંડે છે. દેહરૂપી ઘડામાંથી મમતારૂપી જલ ફેંકી દેવાથી આત્મા અર્થાત શ્રી રામ પ્રભુ જ શેષ રહે છે અને તે સમયે -

(१) जडचेतन जग जीव जत सकल राममय जानि ।
बंदौ सबके पदकमल, सदा जोरि जुगपानि ॥ (શ્રી રામચરિત માનસ)

(२) जित देखौं तित्त श्याममयी है । (શ્રી સૂરદાસજી)

(३) लाली मेरे लाल की, जित देखौं तित लाल ।
लाली देखन मैं चली, तो मैं भी हो गई लाल ॥

(શ્રી કબીરદાસજી)

પછી તે સમયે રાગ, દ્વેષ, ઇર્ષ્યાનો સંપૂર્ણપણે નાશ થઇ જગત કેવળ રામમય બની જાય છે તથા સર્વત્ર પરમપ્રેમનો અગાધ મહોદધિ, મહાસાગર લહેરાવા માંડે છે. જાણે તેમાંથી પેલો નાદ ન સંભળાતો હોય ''પરમ પ્રેમ પરબ્રહ્મ'', તે સ્થિતિમાં પહોંચેલું મન મન જ નથી રહેતું પરંતુ તેનું સુમનમાં રૂપાંતર થઇ જાય છે. સુમનના બે અર્થ છે : એક પુષ્પ અને બીજો પવિત્ર વિશુદ્ધ મન. પુષ્પ દ્વારા સ્થૂલ પૂજા કરવામાં આવે છે તો સુમન અર્થાત પવિત્ર મન દ્વારા પવિત્ર પૂજા. સુમન એટલે કે દિવ્ય મનરૂપી પુષ્પ જ પ્રભુની પૂજાની સામગ્રી છે. નામ રટણથી કઠોર, કલુષિત, કર્કશ મન પણ मृदुनि कुसुमादपि જેવું સુમન બની જાય છે. જયારે પુષ્પ કળીના (અવિકસિત) રૂપમાં હોય છે ત્યારે તેની સુગંધ નથી હોતી પરંતુ જયારે તે પુષ્પ વિકસિત થાય છે - પ્રસ્ફુટિત થાય છે ત્યારે તેની મૃદુલ, મંજુલ સૌરભ સર્વત્ર પ્રસરાઇ જાય છે એ જ રીતે નામ સ્મરણથી સંકુચિત તથા કલુષિત મન પ્રસ્ફુટિત થાય છે, સુમન બને છે તે સમયે તે મનરૂપી સુમનની સુવાસ ચારે બાજુ ફેલાઇ પ્રભુને પસન્ન કરતાં કરતાં વશીભૂત કરે છે, જેમકે,

(१) अहो बत श्वपचोऽतो गरीयान यज्जिव्हाग्रे वर्तते नाम तुभ्यम् ।
तेपुस्तपस्ते जुहुवुः सस्नुरार्या ब्रह्मानूचर्नाम गृहयन्ति ये ते ॥

(શ્રીમદ્ભાગવત ૩-૩૩-૭)

(२) यस्मिज्जन प्राणवियोगकाले क्षणं समावेश्य मनोविशूध्धम् ।
निहत्य कर्माशयमाशु याति परां गतिं बह्ममयोऽर्कवर्णे ।

(શ્રીમદ્ભાગવત ૧૦-૪૬-૩૨)

(३) तस्मिन्भवन्ता बखीलात्महेतौ नारायणे कारणमर्त्यमूर्तौ ।

(શ્રીમદ્ભાગવત ૧૦-૪૬-૩૩)

અર્થાત (૧) શ્રી દેવહૂતિ શ્રી કપિલ ભગવાનની સ્તુતિ કરતાં કહે છે, ''અહો ! કુતરાનું માંસ ખાનાર તે ચાંડાલ પણ અતિ શ્રેષ્ઠ છે જેની જીભના અગ્રભાગમાં આપનું (ભગવાનનું) નામ વિરાજમાન છે. જે શ્રેષ્ઠ પુરૂષ આપના નામનું ઉચ્ચારણ કરે છે તેણે તપ, હવન (યજ્ઞ) તીર્થસ્નાન, સદાચારનું પાલન તથા વેદાધ્યયન બધું જ કરી લીધું.''

(૨)(૩) એ જ રીતે શ્રી ઉદ્ધવજી નન્દબાબા તથા જશોદા મૈયાના મહિમાનું સૌભાગ્યવર્ણન કરતાં કહે છે કે ''ભગવાન બલરામ તથા શ્રી કૃષ્ણ પુરાણપુરૂષ છે, ને સારાયે સંસારનું ઉપાદાન અને નિમિત્ત કારણ પણ છે. એવા પ્રભુમાં મૃત્યુ સમયે જે જીવ પોતાના વિશુદ્ધ મનને એકક્ષણને માટે પણ જોડી દે તેની સમસ્ત કર્મવાસનાઓ ખરી પડે

અને તરત જ સૂર્યની જેમ તેજસ્વી તથા બ્રહ્મમય બની પરમ ગતિને પ્રાપ્ત કરે છે. એવા ભુમાં આપનો જ્યાં સુદૃઢ વાત્સલ્યભાવ છે ત્યાં પછી પૂછવાનું જ શું હોય? '' મનશુદ્ધિનું ધન તથા તેની સિદ્ધિનું આથી વિશેષ બીજું શ્રેષ્ઠ પ્રમાણ કયું હોઇ શકે ? વળી, શ્રી ચરિત માનસમાં પણ શ્રી રાઘવેન્દ્રના પવિત્ર વિશુદ્ધમનનું પ્રમાણ નિમ્નલિખિત ઉદ્ધારણો રા પ્રાપ્ત થાય છે -

(१) सिय सोभा हिय वरनि प्रभु आपनि दसा विचारि ।
बोले सुचिमन अनुज सन, बचन समय अनुहारि ।।
(२) सुमन पाई मुनि पूजा किन्ही, आशीर्वाद दोउ भाइन्हि दीन्ही
सफल मनोरथ होहिं तुम्हारे, राम लखन सुनि भये सुखारे ।।

જેવી રીતે લક્ષ્મણજી સમક્ષ ભગવાને પોતાના શુચિમનનો પરિચય આપ્યો તેવી જ તે ગુરૂદેવ શ્રી વિશ્વામિત્રજીના ચરણોમાં પણ એક બાજુથી હાથમાં કુદરતી સુમન (પુષ્પ) જી બાજુથી હૃદયસ્થ વિશુદ્ધ મનરૂપી 'સુમન' અર્પણ કર્યુ જેના પરિણામે સર્વ મનોરથ ફલતાનો પ્રસાદ પ્રાપ્ત થયો. સુમન અર્થાત વિશુદ્ધ મનનું પ્રમાણ જ એ છે કે જ્ઞાત થવા અજ્ઞાતમાં થયેલું કોઇપણ પ્રકારનું પાપ અથવા અનીતિ તેમાં ટકી નથી શકતી, પો આપ બહાર આવી જાય છે અને વળી

(१) मन एसो निरमल भयो, जैसो गंगा नीर ।
पीछे पीछे हरि फिरे, कहत कबीर कबीर ।।

(શ્રી કબીરદાસજી)

એ સુમન અર્થાત પવિત્ર મન જ પૂજાનું સાચુ ફૂલ છે. એ જ સુમન દ્વારા શ્રી મપ્રભુના પાદપદ્મોનું પૂજન કરી તેમની પરમ પ્રસન્નતારૂપ એકત્વ પ્રાપ્ત કરવું એ જ ચો યજ્ઞ યા પૂજન છે. આ સ્થિતિ જપ યજ્ઞ કરતાં કરતાં આપોઆપ, બીજા કોઇપણ ધનનો સહારો લીધા વીના આવી મળે છે. બધામાં શ્રી રામપ્રભુને જોવા અને શ્રી રામ ભુમાં બધુ દૃષ્ટિગોચર થવું એ જ યજ્ઞનું રહસ્ય છે.

(१) यो मां पश्यति सर्वत्र, सर्व च मयि पश्यति ।
तस्याहं न प्रणश्यामि, स च मे न प्रणश्यति ।।

(ગીતા ૬-૩૦)

આ થયું આધ્યાત્મિક રહસ્ય ,હવે જોઇએ વૈજ્ઞાનિક રહસ્ય. સ્વામી રામતીર્થજીના થનાનુસાર આ યુગમાં આહુતિ દઇને મોટા મોટા યજ્ઞો કરવામાં લાભને બદલે નુકસાન રહેલું છે, કારણકે સમયના પરિવર્તનાનુસાર પરિસ્થિતિને અનુકુળ બનાવવા માટે ધનમાં પણ પરિવર્તન આવશ્યક બની જાય છે. પહેલાની બધી વસ્તુઓ આજે બદલાએલી સ્થિતિમાં છે. નથી આજ શુદ્ધ સામગ્રી કે વસ્તુઓ, ન તો દેશ સમૃદ્ધિશાળી છે, નથી તો સ્થાનની પવિત્રતા કે નથી તેના વિજ્ઞ વિદ્વાનો. સાથે સાથે ભારત વર્ષની સ્થિતિ પણ

પલટાયેલી છે. તે સમયે ભારતમાં ઘણાં જંગલો હતા. વૃક્ષ વનસ્પતિઓ પણ ખૂબજ હતી વસ્તી ઓછી હતી જેથી તે વખતે જે યજ્ઞયાગાદિ થતાં તેનાથી કોર્બોનિક એસિડ ગેસ પેદા થતો જે વનસ્પતિઓ માટે ફાયદાકારક, લાભજનક હતો. પરંતુ આજે તો વસ્તી ખૂબજ વધેલી તેમજ જંગલો ગણ્યા-ગાંઠયા રહ્યાં છે. તેથી કાર્બોનિક એસિડ ગેસ વધારે પેદા થવાથી માણસમાં આળસની વૃધ્ધિ થશે તેમજ આળસ અર્થાત તમો ગુણી વૃતિ વધવાથી મનુષ્યના ચિત્તમાં અનેક પ્રકારના વિકારો સ્વાભાવિકપણે ઉભા થશે. આળસ નિદ્રા, પ્રમાદ, અપ્રવૃતિ, અપ્રકાશ વગેરેનો કોઇ જનક હોય તો તે તમોગુણ જ છે, જેમકે -

(१) अप्रकाशोडप्रवृतिश्च प्रमादो मोह एव च ।
तमस्येतानि जायन्ते विवृध्वे कुरुनंदन ॥

(2) An idle man's mind is Devil's workshop :

આળસુ મનુષ્યોનું મન ભૂતોના વિકારોનો અડો બની જશે અને તમોગુણ યા આસુરી સંપદાની વૃદ્ધિથી સંસારમાં વ્યભિચાર, દુરાચાર, અનાચાર પેદા થશે જેથી શુદ્ધિને બદલે અશુદ્ધિ જ થવાની સંભાવના છે. અત્યારે તો ઓકસિજન ગેસ (પ્રાણશકિત)ની વૃદ્ધિની આવશ્યકતા છે. તેથી તે સામગ્રી અગ્નિમાં ન હોમી દેતાં ગરીબોની જલતી જઠરાગ્નિમાં જ હોમવી ઉચિત છે જેથી તેમનામાં પ્રાણશકિત પ્રબળ બને તથા સત્કર્મ દ્વારા પોતાનું તથા જગતનું ભલું કરે એટલે કર્મયજ્ઞને સ્થાને જપયજ્ઞ જ સર્વશ્રેષ્ઠ ઠરે છે.

પહેલા યજ્ઞ દ્વારા વૃષ્ટિ થતી હતી, પરંતુ પ્રમાણયુકત નહિ- કયારેક વધારે, કયારેક ઓછી પરંતુ જપયજ્ઞથી પણ વૃષ્ટિ થઇ શકે છે અને તે પણ પ્રમાણયુકત, જેટલી આવશ્યકતા હોય તેટલી જ. કેવી રીતે ? વિચાર કરતાં જણાશે કે દરેક કર્મોમાં સફળતા સંકલ્પ દ્વારા મળે છે. અને જેટલું મનુષ્યનું અંતઃકરણ શુદ્ધ અને પવિત્ર તેટલી જ શીઘ્રતા અને સફળતાપૂર્વક તેનો સંકલ્પ સિદ્ધ થાય છે. ઇશ્વરની અવતારલીલા શું છે ? જે પ્રભુને કોઇ રૂપ નથી, આકાર-પ્રકાર નથી છતાં પણ તે સાકાર બની આ ધરતી પરઅવતરે છે તે માત્ર ભકતોના વિશુદ સંકલ્પોને જ કારણે. જેમ બાળકના સંકલ્પાનુસાર વાત્સલ્ય રસને કારણે જ માનું લોહી દૂધમાં ફેરવાઇ જાય છે તેવી જ રીતે ભગવાનના સગુણ સાકાર વિગ્રહનું દર્શન એ ભકતોના સંકલ્પનું જ પરિણામ હોય છે. નહિ તો માના શરીરમાં દૂધ બનવા-બનાવવાનું મશીન થોડું છે ? આ જ ન્યાયે વાત્સલ્ય રસના આગાર પરબ્રહ્મ પરમાત્મા નિર્ગુણમાંથી સગુણ બની જાય છે જેમકે -

(१) अगुन अरूप अलख अज जोई,
भगत प्रेमवस सगुन सो होई ।
(२) अगुन अलेप अमान एकरस,
राम सगुन भये भगत प्रेमवस ॥
(३) मन क्रम वचन अगोचर जोई,
दसरथ अजीर विचर प्रभु सोई ।

(૪) पुरुष प्रसिद्ध प्रकासनिधि प्रगट परावर नाथ ।
रघुकुल मनि मम स्वामि सो, कही सीव नायो माथ ।।

(५) आदि अंत कोउ जासु न पावा,
मति अनुरूप निगम अस गावा ।
पग बिनु चलै सुनै बिनु काना,
कर बिनु कर्म करै विधि नाना ।
आनन रहित सकल रस भोगी,
बिनु बानी बक्ता बड जोगी ।
तन बिनु परस नयन बिनु देखा,
ग्रहहि घ्राण बिनु बास अशेषा ।
अस सब भांति अलोकिक करनी,
महिमा जासु जाइ नहीं बरनी ।
जिहि इमि गावहिं वेद बुध जाहि धरहि मुनि ध्यान ।
सोइ दशरथ सुत भगत हित, कोसलपति भगवान ।।

(६) व्यापक ब्रह्म निरंजन निर्गुन रहित विनोद ।
सो अज प्रेम भगति वस, कौसल्या कें गोद ।।

(શ્રી રામચરિત માનસ)

(७) .... तदात्मानं सृजाम्यहमं ।
.... संभवामि युगे युगे ।। **(ગીતા ૪-૮)**

ભગવાન શ્રી રામચંદ્રજીના રાજયમાં બધા નરનારીઓનું મન અહર્નિશ પ્રભુમાં ચોંટેલું રહેતું હોઇ પરમ પવિત્ર, વિશુદ્ધ બનેલું હતું તેથી તે સમયે લોકો જે ચાહતા તેની સંપૂર્ણ ઇચ્છાઓ પૂરી થતી. પાણી માગવાથી વાદળો પાણી આપતાં. સૂર્ય પણ એટલો જ તપતો જેટલી લોકોની જરૂરિયાત રહેતી જેમકે -

दैहिक दैविक भौतिक तापा, रामराज नही काहुहि व्यापा ।
विधु मही पूर मयूरवन्हि रवि तप जेतनेही काज ।
मांगे वारिद देहिं जल, रामचंद्र के राज ।

(શ્રી રામચરિત માનસ)

એટલે જ્યારે આપણે એક મન થઇ વધુમાં વધુ સંખ્યામાં મળીને એક સંકલ્પથી પ્રભુને પુકારવા માંડશું ત્યારે પ્રભુનામ-સ્મરણ દ્વારા પવિત્ર થયેલું અંતઃકરણ તથા દઢ સંકલ્પમાંથી નીકળેલી પુકાર બ્રહ્માંડના કણેકણમાં ગુંજી ઉઠશે, પ્રભુનું સિંહાસન ડોલી ઉઠશે અને પ્રભુનામનો ધ્વનિ સાંભળતા જ ભકતોના પરમરક્ષક શ્રી વીરપુંગવ હનુમન્તલાલજી આજ વિજયમંત્રનો ગુંજારવ કરતા, દુષ્ટોના દુર્ગ તોડતા તથા પાપીઓના હૃદય વિદીર્ણ કરતા સંપૂર્ણ વિશ્વમાં વિજય પતાકા લહેરાવશે અને ત્રણે લોક જયજયકારના તુમુલ ધ્વનિથી ગાજી ઉઠશે.

આ સંપૂર્ણ લીલા પ્રેમીઓને ઘેર બેઠાં જ દૃષ્ટિ ગોચર થશે તથા
એકવાર ફરી રામરાજ્ય સ્થપાશે તેમાં શંકા નથી. વિશ્વાસ રાખો. શ્રદ્ધાવાન કળિયુગમાં પણ
રટતાં રટતાં તેમાં લીન થઇ જાઓ, આત્મામાં ઓતપ્રોત થઇ જાઓ, વિજયમંત્રનું બનો, નામ
કરતાં કરતાં તમારી રગેરગ અને નસેનસમાં આ ધ્વનિ જાગૃત કરો. એ ભૂલવું ન ઉચ્ચારણ
કે ચોરાશી લાખનો ફેરો ટાળવો હોય તો તેને માટે તે વિલક્ષણ વિજયમંત્ર જ જોઇએ
માફક અમોઘ અસ્ત્ર છે. નામ લખતાં, ઉચ્ચાર કરતાં, જયઘોષની સાથે બધી જ રામબાણની
દુર્બળતાઓને કચડી રહ્યો છું એ જાતની દૃઢતા ધારણ કરો. હવે મારામાં લેશ માનસિક
પાપ નથી. કામની ગંધ નથી, શ્રીરામ કૃપાથી જાગ્રત છું. મોહ માયાનો પડદો માત્ર પણ
ઓહ જુઓ કેવો આનંદ ! હવે તો હું શ્રી રામ પ્રભુનો જ છું તથા શ્રી રામપ્રભુ લુટયો.
હું અને મારા પણું હવે રામ અને રામપણામાં લીન થયું. વર્ષો અને યુગોની મારા છે.
દૂર થઇ વિજયનો દિવસ આવ્યો. આ રીતે આનંદમગ્ન થઇ વિજયમંત્ર રટતાં સુષુપ્તાવસ્થા
જપતાં, રમતાં રમતાં એક દિવસ એવો આવશે કે જયારે હૃદય આનંદવિભોર રટતાં જપતાં
માંડશે, નેત્ર પોતાના પ્રેમાશ્રુઓથી અંગ અંગ શીતલ કરવા માંડશે, બની નાચવા
પાડીને ફરકવા માંડશે તથા સર્વત્ર જયજયકારના ધ્વનિથી કર્ણકુહર હાથ તાળી પાડી
તથા તે ઉન્મની અવસ્થામાં પણ હૃદયવીણાના પ્રત્યેક સ્વરો ''જય ઝંકૃત થઇ ઉઠશે
જય''નું ગુંજન કરતા હશે. એવા વિજયમંત્રને જપો, જપાવો, જય રઘુવીર સમર્થકી
કળિયુગમાં નામસ્મરણ કરનાર અને કરાવનાર જ ધન્ય છે. સુખી બનો અને બનાવો.
પરિચય નિમ્નલિખિત ઉદાહરણોમાં સમ્યક્‌રૂપેણ મળી જાય છે ઉપર્યુક્ત સ્થિતિનો સંપૂર્ણ
શિરોમણી શ્રી શુકદેવજીની વાણીમાં અને તે પણ પરમહંસ

(१) निशम्य कर्माणि गुणानतुष्यान वीर्याणि लीला तनुभिः कृतानि ।
यदातिहर्षात्पुलकाश्रु गदगदं प्रोत्कण्ठ रौति नृत्यति ॥

(શ્રીમદ્ ભાગવત ૭-૭-૩૪)

(२) यदा ग्रहग्रस्त ईव कृचिध्वस त्या क्रन्दते ध्यायत्ति वन्दते जनम् ।
मृदुः श्वसनवकित हरे जगत्पते नारायणेत्यात्ममतिर्गतत्रपः ॥

(શ્રીમદ્ ભાગવત ૭-૭-૩૫)

(३) तदा पुमान्मुक्त समस्त बन्धन स्तद भावभावानुकृताशयाकृतिः ।
निर्दग्ध बीजानुशयो महीयसा भकित प्रयोगेण समेत्यधोक्षजम ॥

(શ્રીમદ્ ભાગવત ૭-૭-૩૬)

(४) उच्चैर्जगु नृत्यमाना रक्तकण्ठा रतिप्रियाः ।
कृष्णाभिमर्श मुदिता यद्गीतेनेदमावृतम् ॥

(શ્રીમદ્ ભાગવત ૧૦-૧૦-૪૬)

(५) उदगायतीनामरविन्दलोचनं व्रजांगनानां दिवमस्पृशध्वनिः ।
दध्नश्च निर्मंथन शब्दमिश्रितो निरस्यते येन दिशाममंगलम् ॥

(શ્રીમદ્ ભાગવત ૧૦-૩૨-૯)

(६) एवं व्रत स्वप्रियनाम कीर्त्या जातानुरागोद्रुतचित्तउच्चैः ।
हसत्यथो रोदिति रौति गाय त्युन्मादवन्नृत्यति लोकबाह्यः ॥
(શ્રીમદ્ ભાગવત ૧૧-૨-૪૦)

(७) वाक् गद्गदा द्रवते यस्य चित्तं रुदत्यभीक्ष्णं हसति क्वचिच्च ।
विलज्यउद्गायति नृत्यते च मद्भक्तियुक्तो भुवनं पुनाति ॥
(શ્રીમદ્ ભાગવત ૧૧-૧૪-૨૪)

અર્થાત્ (૧)(૨)(૩) ભગવાનના લીલાશરીરોથી તેમણે કરેલા અદ્દભૂત પરાક્રમો તેમના અનુપમ ગુણો અને ચરિત્રોને શ્રવણ કરી અત્યંત આનંદના ઉદ્રેકથી માણસનું રોમ રોમ ખીલી ઉઠે છે, આંસુઓથી કંઠ ગદ્ગદિત થઇ જાય છે અને તે સંકોચ છોડીને જોર જોરથી ગાવા-પુકારવા તથા નાચવા માંડે છે, ગ્રહગ્રસ્ત પાગલની માફક ક્યારેક તે હસવા માંડે છે અને ક્યારેક કરુણ ક્રંદન કરવા લાગે છે ક્યારેક ધ્યાન ધરે છે તો ક્યારેક ભગવદ્ભાવથી લોકોની વંદના કરવા માંડે છે. જયારે તે ભગવાનમાં જ તન્મય બની જાય છે, વારંવાર દીર્ઘ શ્વાસ લઇ, સંકોચ છોડી, ''હરે ! જગત્પતે !! નારાયણ !!' કહીને પુકારવા માંડે છે, ત્યારે ભકિતયોગના મહાન પ્રભાવથી તેના સમગ્ર બંધનો કપાઇ જાય છે અને ભગવદ્ભાવની જ ભાવના કરતાં કરતાં તેનું હૃદય પણ તદાકાર ભગવન્મય બની જાય છે તે વખતે તેના જન્મ-મૃત્યુના બીજોનો ખજાનો જ બળીને ખાખ થઇ જાય છે અને તે પુરૂષ શ્રી ભગવાનને પણ પ્રાપ્ત કરી લે છે.

(૪) ગોપીઓનું જીવન એટલે જ ભગવાનની રતિ, પ્રેમ. તેઓ શ્રીકૃષ્ણને અડીને નાચતી નાચતી ઉચ્ચ સ્વરથી મધુર ગાન કરી રહી હતી. શ્રી કૃષ્ણના સંસ્પર્શથી તો તેથી પણ વિશેષ આનંદમગ્ન થઇ રહી હતી. તેના રાગ-રાગણીયુક્ત ગાનથી આ સંપૂર્ણ જગત આજે પણ ગુંજી રહ્યું છે.

(૫) ગોપીઓ કમલ નયન ભગવાન શ્રી કૃષ્ણના મંગલમય નામોનું ગાન કરી રહી હતી. તેનું એ સંગીત દહીં મથવાની ધ્વનિમાં મળી જઇ એથી પણ વિશેષ અદ્દભૂત બની ગયું તથા સ્વર્ગલોક સુધી જઇ પહોચ્યું, જેના સ્વર આંદોલનો ચારે બાજુ ફેલાઇ દિશાઓનું અમંગલ મિટાવી દે છે.

(૬) જે આ રીતે પોતાના પ્રિયતમનું નામ રટવાનું વિશુદ્ધ વ્રત લઇ લે છે તેના હૃદયમાં પોતાના પ્રિયતમ પ્રભુના નામકીર્તનથી અનુરાગ અને પ્રેમના અંકૂર ફૂટી નીકળે છે. તેનું ચિત્ત દ્રવિત થઇ જાય છે ત્યારે તે સાધારણ લોકોની સ્થિતિથી જુદો પડી જાય છે, લોકોની માન્યતાઓ અને ધારણાઓથી પરે બની જાય છે. અને દંભથી નહિ, પરંતુ સ્વભાવથી જ પાગલ જેવી અવસ્થામાં મુકાઇ ક્યારેક ખડખડાટ હસવા માંડે છે તો ક્યારેક ધ્રુસકે ધ્રુસકે રડવા લાગે છે. કોઇ કોઇ વખત જયારે પોતાના પ્રિયતમને પોતાના નેત્રો સામે જ ઉપસ્થિત હોવાનો અનુભવ કરે છે, ત્યારે તેને રીઝવવા માટે નૃત્ય પણ કરવા માંડે છે.

(૭) જેની વાણી પ્રેમથી ગદ્ગદ્ થઇ રહી છે, ચિત્ત પીગળીને વહેતું જ રહે છે, એકક્ષણને માટે પણ આંખોના આંસુ નથી સુકાતા, વળી ક્યારેક ક્યારેક તે ખડખડાટ હસવા લાગે છે, તો કોઇ વખત શરમ છોડી ઉચ્ચ સ્વરથી ગાવા માંડે છે તો ક્યારેક નાચવા

માંડે છે. ભૈયા ઉદ્ધવ, આવો મારો ભકત માત્ર પોતાને જ નહિ, પરંતુ સારાયે સંસારને પવિત્ર કરી દે છે.

આ પ્રમાણે શ્રીમદ્ ભાગવત કે જે સમસ્ત વેદોનું સારતત્વ છે, નવનીત છે તેમાંથી એ જ નિષ્કર્ષ નીકળે છે કે જીવન માત્રના પરમ કલ્યાણનું સર્વશ્રેષ્ઠ સાધન શ્રી ભગવન્નામ સ્મરણ જ છે. જે રાજા પરીક્ષિતના મનુષ્યમાત્રના પરમ કલ્યાણના સાધન વિષે પ્રશ્ન પુછતા પરમહંસ શિરોમણી બ્રહ્મસ્વરૂપે શ્રી શુકદેવજી મહારાજના નિમ્નલિખિત ઉપક્રમ તથા ઉપસંહારના શ્લોકો દ્વારા પ્રત્યક્ષ છે, જેમકે ઉપક્રમમાં કહેવામાં આવ્યું છે -

पतन्निर्विद्यमानामिच्छतामकुतो भयम् ।
योगीनां नृपनिर्णीतम हरेर्नामानुकीर्तनम् ॥

(શ્રીમદ્ ભાગવત ૨-૧-૧૧)

અર્થાત જે લોકો લોક તથા પરલોકની કોઇપણ વસ્તુની અભિલાષા સેવે છે અથવા તો સંસારમાં દુઃખનો અનુભવ કરી જે તેનાથી વિરકત થઇ ગયેલા છે અને નિર્ભય મોક્ષપદને પ્રાપ્ત કરવા માગે છે તેવા સાધકો માટે તથા યોગસંપન્ન સિદ્ધ જ્ઞાનીઓને માટે પણ સમસ્ત શાસ્ત્રોનો એક જ નિર્ણય છે અને તે એ કે તેઓ ભગવાનના નામનું પ્રેમથી સંકીર્તન કરે અને ઉપસંહારમાં -

नाम संकीर्तनं यस्य सर्वपापप्रनाशनम् ।
प्रणामो दुःखशमनस्तम् नमामि हरिं परम् ॥

(શ્રીમદ્ ભાગવત ૧૨-૧૩-૨૩) અંતિમ શ્લોક સં ૧૮૦૦૦

અર્થાત જે ભગવાનના નામોનું સંકીર્તન સારાયે પાપોને સર્વથા નષ્ટ કરી દે છે અને ભગવાનના ચરણોમાં આત્મ સમર્પણ પ્રણિત સદાને માટે બધી જ જાતના દુઃખો ને શાંત કરી દે છે તે પરમાત્મ સ્વરૂપ શ્રી હરિને હું નમસ્કાર કરું છું.

रामनाम मातुपितु स्वामी समरथ हितू, आस रामनाम की भरोसो रामनाम को ।
प्रेम रामनाम ही सो नेम रामनाम ही को
जानौं न मरम पद, सुभाय विधि बाम को ॥
स्वारथ सकल परमारथ को रामनाम, रामनाम हीन तुलसी न काहु काम को ।
राम की शपथ सर्वस्व मेरे रामनाम, कामधेनु कामतरु मोसे छीन छाप को ॥

(કવિતાવલી - ૧૭૮)

અંતમાં સમસ્ત પ્રાણીમાત્રના કલ્યાણ અર્થે સમસ્ત વેદપુરાણો, શાસ્ત્રો, સંતમતો, સારસંગ્રહરૂપ શ્રી રામ ચરિત માનસના રચયિતા કવિ કુલચુડામણી પરમાચાર્યપદભૂષણભૂષિત પ્રાતઃ સ્મરણીય, પરમવંદનીય, નિત્ય અર્ચનીય ''કલિ કુટિલ જીવ નિસ્તાર હિત'' શ્રી વાલ્મીકીજીના સ્વરૂપભૂત અવતાર શ્રીમદ ગોસ્વામી તુલસીદાસજીનો પણ અંતિમ સંદેશ

તથા તેમની આ જનકલ્યાણાર્થ પરમ સાધનાના સતત સંરક્ષક, ભગવન્નામા મૃતરસના પરમ રસિક, સ્વયં પ્રભુને પ્રેમપાશમાં આબદ્ધ કરનાર વીરપુંગવ શ્રી હનુમન્તલાલજીના મંગલા ચરણ-સંદેશનું પણ શ્રવણ તથા મનન કરવા યોગ્ય છે, તદનુસાર પોતાની જીવનવૃતિને અગ્રેસર કરવાનો સમુચિત પ્રયાસ સૌ એ કરવો રહ્યો -

(૧) અંતિમ સંદેશ :

अलपतो अवधि जीव तामें बहु शोचपोच,
करिबे को बहुत है काह काह कीजिये ।
पार न पुरानहूँ को वेदहुं को अंत नाही,
भाषा तो अनेक चित्त कहाँ कहाँ दिजीये ।
काव्य की कला अनंत, छंद को प्रबंध बहु,
राग तो रसीले, रस कहाँ कहाँ पीजिये ।
सब बातन की एक बात लाखनकी एक बात
'तुलसी' बताये जात
जन्म जो सुधारा चहौं, रामनाम लिजिये ।

(શ્રી તુલસીદાસજી)

(२) कहता हूँ कही जात हूँ सुनता है सब कोय
राम भजे हित होयगा ना तो भला न होय ।

(શ્રી કબીરદાસજી)

(३) कल्याणानां निधानं कलिमलमथनं पावनं पावनानाम्
पाथेंय यन्मुमुक्षोः सपदि परंपद प्राप्तये प्रस्थितस्य ।
विश्रामस्थानमेकं कविवरवचसां जीवनं सज्जनानाम्
बीजं धर्मद्रुमस्य प्रभवतु भवतां भूतये रामनाम ।।

(મંગલાચરણ)

(४) भक्ति भक्त भगवंत गुरु चतुर नाम वपु एक ।
तिन के पद वंदन किये, नासै विघ्न अनेक ।।

(५) जासु नाम भवभेवज, हरन घोर त्रयशूल ।
सो कृपालु तोहि मोहिपे, श्री राम रहे अनुकुल ।।

।। भक्त और भगवानकी जय ।।

શ્રી નામ મહિમા

(१) रामनाम समं तत्वं नास्ति वेदान्त गोचरे ।
यत्प्रसादात् पराम् सिध्धिम् संप्राप्ता मुनयोडमलाम् ।।-

- केदारखंड

(२) गोप्यात गोप्यतमं भद्रे सर्वस्वं मम जीवनम् ।
रामनाम परं ब्रह्म कारणानां च कारणं ।।

- केदारखंड

(३) पेयं पेयं श्रवणपुटके रामनामाभिरामं,
ध्येयं ध्येयं मनसि सततं तारकं ब्रह्मरूपम्
जल्पन् जल्पन् प्रकृति विकृतो प्राणिनां कर्णमूले,
वीथ्यां वीथ्यामटति जटिलः कोडपि काशि निवासी ।।

- काशीखंड

(४) यन्नामवैभवं श्रुत्वा शंकरात् शुकजन्मना ।
साक्षात ईश्वरतां प्राप्तो पूजितोडहं मुनिश्वरैः ।।
नातः परतरं तत्वं श्रुतिसिध्धांत गोचरे ।
दष्टं श्रुतम मया कवापि सत्यं सत्यं वचो मम ।।-

- श्री शुकदेवजीः शुकसंहिता

(५) रामनाम जपतां कुतो भयम सर्व तापशमनैक भेषजम् ।
पश्य तात मम गात्रसंनिधौ पावकोडपि सलिलायतेडधुना ।।-

- श्री प्रहलादजी

तेन तप्तं हुतं, दत्तमेवाखिलं, तेन सर्वं कृतं कर्मजालं ।
येन श्री रामनामामृतं पानकृतःमनिशमनवद्यमवलोक्य कालं ।।
श्वपच खल भिल्ल यवनादि हरि लोकगत नामबल विपुलमतिमल न परसी ।
त्यागि सब आस, संत्रास, भवपास, असि निसित हरिनाम जपु दासतुलसी ।।
(विनयपत्रिका पद ४६
अन्तिम भाग)

શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ

શ્રી હનુમાન ચાલીસા

(દોહા)

શ્રી ગુરૂ ચરન સરોજ રજ, નિજ મન મુકુર સુધારિ;
બરનઉ રઘુવર બિમલ યશ, જો દાયક ફલ ચારિ.
બુધ્ધિહીન તનુ જાનિકે, સુમિરૌં પવન કુમાર,
બલ બુધ્ધિ વિદ્યા દેહુ મોહિ, હરહુ કલેશ બિકાર.

(ચોપાઇ)

જય હનુમાન જ્ઞાન ગુણ સાગર, જય કપીશ તિહુઁ લોક ઉજાગર ।
રામદૂત અતુલિત બલધામા, અંજનીપુત્ર પવનસુત નામા ॥
મહાવીર વિક્રમ બજરંગી કુમતિ નિવાર સુમતિ કે સંગી ।
કંચન બરન બિરાજ સુવેશા કાનન કુંડલ કુંચિત કેશા ॥
હાથ વજ્ર ઔર ધ્વજા બિરાજે, કાંધે મુંજ જનેઉ સાજે ।
શંકર સુવન કેસરી નંદન, તેજ પ્રતાપ મહા જગવંદન ॥
વિદ્યાવાન ગુણી અતિ ચાતુર, રામકાજ કરીબેકો આતુર ।
પ્રભુ ચરિત્ર સુનિવેકો રસિયા, રામલખન સીતા મન બસિયા ॥
સૂક્ષ્મરૂપ ધરી સિયહિં દિખાવા, બિકટ રૂપ ધરી લંક જલાવા ।
ભીમ રૂપ ધરી અસૂર સંહારે રામચંદ્ર કે કાજ સંવારે ॥
લાય સજીવન લખન જિયાયે, શ્રી રઘુવીર હરષિ ઉર લાયે ।
રઘુપતિ કીન્હી બહુત બડાઇ, તુમ મમ પ્રિય ભરત સમ ભાઇ ॥
સહસ્ત્રબદન તુમરો યશ ગાવૈ, અસ કહિ શ્રીપતિ કંઠ લગાવે ।
સનકાદિક બ્રહ્માદિ મુનીશા, નારદ શારદ સહીત અહિશા ॥
યમ કુબેર દિગપાલ જહાંતે, કવિ કોબિદ કહી સકે કહાઁતે ।
તુમ ઉપકાર સુગ્રીવહીં કીન્હા, રામ મિલાય રાજપદ દીન્હા ॥
તુમ્હરો મંત્ર બિભીષન માના, લંકેશ્વર ભએ સબ જગ જાના ।
યુગ સહસ્ત્ર યોજન પર ભાનુ, લીલા તાહિ મધુર ફલ જાનુ ॥

પ્રભુમુદ્રિકા મેલી મુખમાહીં, જલધિ લાંઘી ગયે અચરજ નાહીં ।
દુર્ગમ કાજ જગતકે જે તે, સુગમ અનુગ્રહ તુમ્હરે તે તે ॥
રામદુવારે તુમ રખવારે, હોત ન આજ્ઞા બિનુ પૈસારે ।
સબ સુખ લહૈ તુમ્હારી શરના, તુમ રક્ષક કાહૂ કો ડરના ॥
આપન તેજ સમ્હારો આપૈ, તીનોં લો હાંકતે કાપૈ ।
ભૂતપિશાચ નિકટ નહિં આવે, મહાબીર જબ નામ સુનાવૈ ॥
નાસૈ રોગ હરે સબ પીરા, જપત નિરંતર હનુમંત બીરા ॥
સંકટસે હનુમાન છુડાવૈ, મન કમ બચન ધ્યાન જો લાવૈ ।
સબ પર રામ તપસ્વી રાજા, તીન કે કાજ સકલ તુમ સાજા ।
ઔર મનોરથ જો કોઇ લાવૈ, સોઇ અમીત જીવન ફલ પાવૈ ॥
ચારો યુગ પરતાપ તુમ્હારા, હૈ પરસિદ્ધ જગત ઉજીયારા ।
સાધુ સંત કે તુમ રખવારે, અસુર નિકંદન રામ દુલારે ॥
અષ્ટસિધ્ધિ નવ નિધિ કે દાતા, અસવર દિન્હ જાનકી માતા ।
રામ રસાયન તુમ્હરે પાસા, સદા રહો રઘુપતિ કે દાસા ॥
તુમ્હરે ભજન રામ કો પાવૈ, જન્મ જન્મકો દુઃખ બિસરાવૈ ।
અંતકાલ રઘુવરપુર જાઇ, જહાં જન્મ હરિભક્ત કહાઇ ॥
ઔર દેવતા ચિત ન ધરઇ, હનુમંત સેઈ સર્વ સુખ કરઈ ।
સંકટ હરૈ મિટૈ સબ પીરા, જો સુમિરૈ હનુમંત બલબીરા ॥
જૈ જૈ જૈ હનુમાન ગુંસાઇ, કૃપા કરહુ ગુરૂ દેવ કી નાઇ ।
યહ શતબાર પાઠકર કોઇ, છૂટહિ બંદિ મહાસુખ હોઇ ॥
જો યહ પઢૈ હનુમાન ચાલીસા, હોય સિધ્ધિ સાખી ગૌરીશા ।
તુલસીદાસ સદા હરિચેરા, કીજૈ નાથ હ્દય મહું ડેરા ॥

દોહરો

પવન તનય સંકટ હરણ, મંગલ મૂરતિ રૂપ,
રામલખન સીતા સહિત, હ્દય બસો સુર ભૂપ,

New Delhi-110002

જય જય રઘુવીર સમર્થ કી જય
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ

"શ્રી શિવ પંચાક્ષર સ્તોત્રમ"

નાગેન્દ્રહારાય ત્રિલોચનાય,
ભસ્માંગરાગાય મહેશ્વરાય,
નિત્યાય શુધ્ધાય દિગમ્બરાય,
તસ્મૈ 'ન' કારાય નમઃ શિવાય......૧
મંદાકિની સલિલ ચંદન ચર્ચિતાય,
નન્દીશ્વર પ્રમથનાથ મહેશ્વરાય,
મન્દાર પુષ્પ બહુ પુષ્પ સુપુજિતાય,
તસ્મૈ 'મ' કારાય નમઃ શિવાય ૨
શિવાય ગૌરીવદનાબ્જવૃન્દ
સૂર્યાય દક્ષાધ્વરનાશકાય,
શ્રી નીલકંઠાય વૃષધ્વજાય,
તસ્મૈ 'શિ' કારાય નમઃ શિવાય...... ૩
વશિષ્ઠ કુમ્ભોદભવ ગૌતમાર્ચ,
મુનિન્દ્રદેવાર્ચિત શેખરાય,
ચન્દ્રાર્ક વૈશ્વાનર લોચનાય,
તસ્મૈ 'વ' કારાય નમઃ શિવાય...... ૪
યક્ષ સ્વરૂપાય જટાધરાય,
પિનાકહસ્તાય સનાતનાય,
દિવ્યાય દેવાય દિગમ્બરાય,
તસ્મૈ 'ય' કારાય નમઃ શિવાય......૫

પંચાક્ષર મિદં પુણ્યં યઃ પઠેચ્છિવ સંનિધૌ,
શિવલોકમવાપ્નોતિ શિવેન સહ મોદતે.

ઇતિ

શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ

રામનામ

''ઇશ્વરનું સર્વોત્તમ લક્ષણ અને નામ સત્ય છે એવું ઘણાં વખત પહેલાંથી મને બુધ્ધિ તેમજ હ્રદયથી સમજાયું હતું છતાં હું સત્યને રામના નામથી ઓળખું છું. મારી કસોટીના કપરા કાળમાં એ એક નામે મને ઉગાર્યો છે અને તે હજી યે મને ઉગારે છે.''

- મહાત્મા ગાંધી

તૈસે પ્રાણી હરિનામ બીના

સુમિરન કર લે મેરે મના,
તેરી બીતી જાતિ ઉમર, હરિનામ બિના...... સુમિરન

કૂપ નીર બિનુ, ધેનુ છીર બિનુ, ધરતી મેહ બિના;
જૈસે તરુવર ફલ બિન હીના, તૈસે પ્રાણી હરિનામ બિના ...... સુમિરન

દેહ નૈન બિન રૈન ચંદ બિન, મંદિર દીપ બિના;
જૈસે પંડિત વેદ વિહીના, તૈસે પ્રાણી હરિનામ બિના...... સુમિરન

કામ ક્રોધ મદ લોભ નિહારો છાંડ દે અબ સંતજના
કહે નાનકશા, સુન ભગવંતા યા જગમેં નહિ કોઇ અપના...... સુમિરન

रामनाम

है तो

मिश्री

लेकिन ?

''मिश्री-मिश्री''

कहने से किसीका मुंह कभी मीठा हुआ है ?

अरे, मुंह तो तभी मीठा होगा,

जब उसमे मिश्रीकी डली डालोंगे ?

चलनेसे दूर रहकर, केवल बातो से कोइ घर पहुंचा है ?

राहगीर तो वही चतुर कहा जायेगा जिसने चुपचाप अपना रास्ता पकड लिया ।

-दादूदयाल

શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ

શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ